

Vapaa ajattelija

3
2005
3,5€

Jumalaton kulttuurilehti

"Just say NO ..."

USKONTO ON
VAARA, KUN SE HUL-
LUILLE ANNETAAN!
JA SE TAPPAA! i.

*Kieltäydy
uskonnonopetuksesta!*

Liittokokous 2005

Sisältö 3/2005

Pääkirjoitus	2
<i>Janne Vainio</i>	
Puheenjohtajan kiitokset	3
<i>Erkki Hartikainen</i>	
Ateismin sanakirja	4
<i>Erkki Hartikainen</i>	
FETO ry täytti 20 vuotta	5
<i>Tauno Lehtonen</i>	
Kysymyksiä liittokokousehdokkaille	6
<i>Robert Brotherus, Jori Mäntysalo, Eino Huotari</i>	
Uskonnottomien oikeuksista	10
<i>Esa Ylikoski</i>	
Kieltäydy uskonnonopetuksesta!	16
<i>Jouni Luukkainen</i>	
Materia ja uskonnonvapaus	22
<i>Erkki Hartikainen, Kai Leivo</i>	
Uskonnonvapaus? Nyt!	24
<i>Kai Leivo</i>	
Uskon kirous	25
<i>Leena Ahllund-Leivo</i>	
Kuun vaihteen kirkolliset	26
<i>Teuvo Pykönen</i>	
Uutisia, keskustelua yms.	28
<i>Näkyttömiin kutistunut Jeesus ja muuta</i>	

KANSIKUVA: **Vapaa-ajattelijain mielenosoitus uskonnottomien oikeuksien puolesta, tuntematon osanottaja muistuttaa vaarallisen huumeen tappavasta vaikutuksesta.**

Liittokokouksen alla on ehtinyt tapahtua lyhtä ja toista. Edellinen numero ei liene vielä tilaajillakaan, mutta siinä me lupasimme, että mikäli liiton johtoon toistaiseksi ehdolle asettuneille henkilöille ilmaantuu vastaehdokkaita, tulemme julkaisemaan vielä yhden erikoisnumeron jossa esittelemme näitä. Tämä on se luvattu erikoisnumero.

Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtajaksi on toistaiseksi ilmoittautunut ehdolle ainoastaan yksi ehdokas, Helsingin vapaa-ajattelijain aktiivi ja entinen liiton pääsihteeri **Robert Brotherus**. Pääsihteeriehdokkaita on tähän mennessä kertynyt kokonaista kaksi, **Jori Mäntysalo** Tampereen vapaa-ajattelijoista ja haastajaksi **Eino Huotari** Karkkilan vapaa-ajattelijoista. Esitimme näille kaikille yhtenäisen formaatin mukaiset linjakysymykset, joihin vastaukset voi lukea tämän lehden sivuilta 6-9.

Useilta tahoilta on kantautunut kritiikkiä, jonka mukaan ehdokasasettelua ei tulisi jättää liittokokouspäivään. Näkökohdasta on mielestäni hyvin perusteltu; jos haluamme olla demokraattinen kansalaisjärjestö, niin silloin tulisi ainakin pyrkiä siihen, että vaihtoehtoista keskustellaan jäsenkentässä ennen kuin lopulliset päätökset tehdään. Periaatteen vuoksi ilmoitan, että olen itse käytettävissä mihin tahansa sellaiseen tehtävään, mihin jäsenyhdistyksiemme valtuuttamat liittoedustajat tahtovat minut valita. Sopivuuttani liiton johtotehtäviin en osaa toistaiseksi arvioida, vaan sen saavat valtuutetut liittoedustajat tehdä puolestani. Ainut syy, jonka vuoksi ilmoitan tämän mieluummin nyt kuin liittokokouspäivänä, on että en halua ainakaan henkilökohtaisesti olla esteenä demokraattisemman järjestökulttuurin muotoutumiselle tässä liitossa.

Yksikään tämän lehden numero ei enää tule ilmestymään ennen liittokokouspäivää, mutta mikäli ehdokasasettelussa ilmenee jotakin radikaalisti uutta, lupaan liiton järjestösihteerin ominaisuudessa lähettää siitä ylimääräisiä raportteja jäsenyhdistyksille. Toiveenani olisi saada aikaan lopullinen kooste kaikista keskeisiin johtotehtäviin ehdolle ilmoittautuneista vielä paria päivää ennen 11.6.-12.6. pidettävää liittokokousta.

Tässä numerossa käsitellään toki myös järjestöpolitiikasta riippumattomia aatteellisia kysymyksiä. Liiton tämänhetkinen puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** jatkaa elämäntyötään kumoamalla ateismiin liittyviä väärinkäsityksiä sekä Jeesus-myytin kuviteltua todellisuutta. **Leivojen** pariskunta käsittelee sivistyneistön taipumusta langeta uskon kiroukseen. **Esa Ylikoski** ja **Jouni Luukkainen** kirjoittavat laajoissa artikkeleissaan uskonnottomien oikeuksien asemasta ja puolustamisen mahdollisuuksista. Luukkainen heittää maamme nuorisolle radikaalin ehdotuksen, jonka mukaan lukio-laisten tulisi omatoimisesti ryhtyä joukko-kieltäytymään uskonnonopetuksesta.

Lehtemme pitkäaikainen pakinoitsija **teutori** aloittaa liki usean vuosikymmenen katkon jälkeen, ja toivon, että hän löytää paikkansa lehtemme sivuilta jatkossakin.

Toimituksellista linjaamme on viime aikoina arvosteltu siitä, että olemme yksipuolisesti vain aatteellinen julkaisu emmekä järjestölehti. Haluaisin sen vuoksi muistuttaa, että nykyisen linjan taustalla oli liittoneuvoston päätös vuodelta 2002, jolloin katsottiin, että lehden tulisi profiloitua enemmän yleisen kulttuurilehden suuntaan.

Oli perusteltu linjavalinta, että kaikkia vapaa-ajattelijaliikkeen sisäisiä (usein hyvin sotkuisia) tapahtumia ei pyritäkään repotelemaan julkaisussa, jonka tehtävänä on ensi sijassa mainostaa aatetta ulospäin. Järjestötiedottaminen ei aina ole hyvää mainosta — jollei haluta vajota uskonnollisten julkaisujen kiiltokuvamaiselle tasolle, jolla oma seurakunta on jumalan valittu.

Linjavalintoja pitää tietenkin aina voida tarkistaa — mutta valitsemalla tietty linja joudutaan hyväksymään sekä sen hyvät että huonot puolet. En vielä ole päättänyt, miten aion äänestää liittokokouksessa, ja kehotan muitakin yhdistyksiensä valtuuttamia liittousedustajia harkitsemaan avoimin mielin aina kokouspäivään saakka.

Janne Vainio

Nykyisen liittohallituksen viimeinen kokous pidettiin sunnuntaina toukokuun 29. päivänä 2005. Liittohallituksen puheenjohtaja Erkki Hartikainen käytti kokouksen alussa seuraavan puheenvuoron.

Hyvät liittohallituksen jäsenet, Minun mielestäni ei ole oikea hetki tuijottaa menneisyyteen, ja tulevaisuutta on usein hyvin vaikea ennustaa. Parhaista yrityksistämme huolimatta meille käy usein kuten **Albert Camus**'n teoksen *Absurdia järkeilyä* Sisyphokselle: Kun olemme saamassa kiven vuoren huipulle, se vierii takaisin.

Olen luultavasti eri mieltä hyvinkin monien kanssa, kun väitän, että sattumalla on ollut ihmiskunnan historiassa varsin usein hyvin kauaskantoinen ja ratkaiseva merkitys. Otan tässä yhteydessä esiin vain kaksi esimerkkiä, mutta aivan lähihistoriasta voidaan muutaman minuutin miettimisellä löytää niitä suuri joukko. Ihmiskunnan historian pahinta vitsausta kristinuskoa ei minun mielestäni olisi olemassa, jos eräs hyvin paha ihminen, keisari **Constantinus** (Konstantinus) ei olisi koskaan ollut Rooman keisarina. Ihmiskunnan historian toiseksi pahinta vitsausta islamia ei olisi minun mielestäni olemassa, jos juutalaisyhteisö olisi kelpuuttanut **Muhammedin** joukkoonsa.

Jos arpa ei olisi viime liittokokouksessa ratkaissut pääsihteerin vaalia niin, että pääsihteeriksi tuli **Juha Kukkonen** eikä **Kimmo Sundström**, Kimmo olisi tänään täällä joukossamme. Siitä huolimatta, että Kimmo ei ole täällä eikä tule liittokokoukseenkaan, vaikka hänen minun mielestäni pitäisi olla liittokokouksessa mukana kertomassa totuus eräistä tapahtumista, haluan esittää Kimmolle parhaat kiitokseni elämäntyöstä vapaa-ajattelijain ja ateismin hyväksi. Ateismin osalta luulen Kimmon vielä jatkavan elämäntyötään.

Kiitosten esittäminen on melkein yhtä epäkiitollista kuin moitteiden esittäminen. Siitä huolimatta haluan kiittää **Janne Vainiota Vapaa Ajattelija** -lehden ja liiton hyväksi tehdystä työstä. Vaikka tulevaisuutta on vaikea ennustaa, luulen, että monet Jannen esittämistä ajatuksista jäävät elämään.

Liittokokouskauden alkuosan liiton varapuheenjohtajana toimineelle **Aki Räisäsel**le esitän lämpimät kiitokset totuudesta ja tinkimättömästä oikeudenmukaisuudesta kiinni pitävästä linjasta vapaa-ajattelijain ja ateistien puolesta tehtävässä työssä. Minun mielestäni Akilla on hyvin selkeä näkemys siitä, miten asiat ovat ja siitä, miten tavoitteittemme edistämiseksi pitäisi menetellä.

Täysin samat kiitokset kuin Akille esitän myös liikkeemme hyväksi pitkän päivätyön tehneille liittohallituksen jäsenille **Pauli Hömpille** ja **Veikko Laineelle**.

Varmaan myös hyvin monet muut kuin yllä luetellut ansaitsevat puheenjohtajan kiitokset, myös monet niistä, jotka eivät ole enää tässä liittohallituksessa. Hiljaiset kiitokseni teille kaikille, jotka olette minua noin neljäkymmenen vuoden aikana tukeneet.

Erkki Hartikainen

Ateismin sanakirja

Varsinaista kirjapainossa painettua ateismin sanakirjaa ei vielä ole. Sekulaarihumanistien **Bill Cooke** kirjoittaa ateismin sanakirjaa englanniksi, ja se ilmestyy *Prometheus Booksin* julkaisemana ensi kesänä. Siitä joutuu maksamaan dollareita, ja sen tilaamisessa on oma vaivansa. Vaikka lehtemme palstoilla useita kertoja esiintynyt uusseelantilaissyntyinen Bill Cooke vaikuttaa hyvin oppineelta ja järkevältä, sanakirjassa on varmasti melkein kaikki perinteisten sanakirjojen virheet.

Olen joskus sanonut, etten mielelläni ole tekemisissä sellaisten ihmisten kanssa, jotka katsovat sanojen merkityksiä sanakirjoista. Sanakirjoihin vetoaminen ja niihin luottaminen on minun mielestäni pahimmanlaatuista autoritaarisuutta. Sanasta "autoritaarisuus" ei ole artikkelia Wikipediassa, eikä sanan merkitystä hyödytä katsoa muistakaan sanakirjoista. Sanelle ei ole kunnollista suomennosta. Julistan kilpailun uuden sanan löytämiseksi. Kilpailun tulokset julistetaan seuraavassa Vapaassa Ajattelijassa. Sivulla <http://www.dlc.fi/~etkirja/>

et8.htm on selitetty autoritaarinen ihmistyyppi, joten en ryhdy pitkittämään tätä juttua autoritaarisuuden kuvailulla.

Olen kuitenkin ryhtynyt itse tekemään sanakirjaa. Koska sellainen häviää suomenkielisessä Internetissä kaikenlaisten peräkylien sanakirjojen sekaan, kirjoitan sanakirjaa suoraan englanniksi. Ainakin toistaiseksi hakukone Google löytää sanakirjani, kun kirjoitat (lainausmerkit pitää olla mukana) ikkunaan tekstin "Dictionary of Atheism". Saattaa olla, että Bill Cooken kirjan ilmestymisen jälkeen sanakirjani hukkuu kustannusyhtiöiden mainoksiin.

Sanakirjani sisältöön toivon palautetta (erkki.hartikainen@saunalahti.fi tai etkirja@dlc.fi). Sanakirjaani pääsee tulevaisuudessakin sivustolta <http://www.dlc.fi/~etkirja> ja <http://www.saunalahti.fi/~erkkihar>. Googlesta sanakirjani löytää varmasti myös hakusanoilla *Atheist Association of Finland*. Tässä ei näköjään tarvita edes lainausmerkkejä.

Sanakirjan suora osoite on tällä hetkellä <http://www.dlc.fi/~etkirja/dictionary.htm>, mutta koska <http://www.dlc.fi/~etkirja> on tällä hetkellä lähes täysi, sanakirja saatetaan myöhemmin siirtää lähes tyhjään kansioon <http://www.saunalahti.fi/~erkkihar>. Sikäli kuin löydän jostain rahoittajan, hankin myöhemmin oman palvelimen, ja nykyinen noin 100 megatavun rajoitus jää pois. Minun varoillani ylläpidetään tällä hetkellä myös sivustoa <http://ateismi.fi> joka on varojen puutteen vuoksi edellä mainituksa lähes täynnä olevassa levytilassa.

Sana "ateismi" on määritelty sanakirjassani seuraavasti:

Atheism: *There is no god or gods.*

Suomeksi: "Ateismi: Ei ole olemassa jumalaa tai jumalia."

Sana "ateisti" on määritelty sanakirjassani seuraavasti:

Atheist: *A person, who thinks that atheism is true.*

Suomeksi: "Ateisti: Henkilö, joka ajattelee, että ateismi on tosi."

Eräs syy sanakirjahankkeeseeni oli, että englantia puhuvat ateistit määrittelevät yllä mainitut kaksi sanaa jokseenkin varmasti väärin. Toinen syy oli se, että eräät englannin kielen peruskäsitteet tarvitsevat uudenlaista määrittelyä. Sanakirjaan luodaan myös uusia käsitteitä. Kolmas syy sanakirjahankkeeseen oli huuhaan leviäminen ns. täsmällisiin luonnontieteisiin. Viimeksi mainitun ilmiön torjuminen sanakirjalla on vielä pahasti kesken, mutta perästä kuuluu.

Erkki Hartikainen

FETO ry:n 20-vuotisjuhla

Filosofian ja elämäncatsomustiedon opettajat FETO ry vietti vuosijuhliaan Uudella ylioppilastalolla Helsingissä 29.4.2005. Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja Tauno Lehtonen tervehti 20-vuotista FETO ry:tä luovuttamalla yhdistykselle Vapaa-ajattelijain liiton pöytästandardin liiton lipulla ja vaakunalla.

taavat viranomaiset olivat selkeästi rikkoneet lakia pakottamalla lapset vastoin lasten ja heidän huoltajansa tahtoa osallistumaan uskonnon opetukseen. Vasta korkein hallinto-oikeus soi lapsille heille kuuluvan oikeuden.

Hyvät ystävät, Vapaa-ajattelijain liitto ry:n hallituksen valtuuttamana tuon tähän 20-vuotisjuhlaan liittomme tervehdyksen.

Vapaa-ajattelijain liitto ry valmistautuu 11.-12. kesäkuuta Järvenpäässä pidettävään 23. liittokokoukseensa. Kokouksen tärkeimpänä asiana pidän liitolle laadittujen uusien sääntöjen hyväksymistä. Sääntöesityksessä on aivan uutena asiana kirjattu niiden kakkospykälään kohta jossa sanotaan mm. ”Tavoitteena on ... uskonnonopetuksen poistaminen kouluista ...” Tämä tavoite on ollut toki liittomme ykkösasiana koko liiton olemassaolon ajan, mutta nyt se on tarkoitus ensimmäisen kerran kirjata liiton ”perustuslakiin” eli sääntöihin. Kun yli sata vuotta sitten Forsassa poliittiseen ohjelmaan kirjattu samainen tavoite ei ole toteutunut, katsotaan nyt miten se onnistuu ei-poliittiselta kansalaisjärjestöltä.

70-80-luvun vaihteessa liittomme silloinen pääsihteeri, nykyinen puheenjohtaja **Erkki Hartikainen** kävi taistelua uskonnolle vaihtoehtoisen uskonnottoman aineen puolesta. Monien vaiheiden jälkeen saatiin oppiaineeksi Uskontojen historia ja siveysoppi, josta myöhemmin kehittyi nykyinen ET. Te fetolaiset olette tehneet arvokasta työtä aineen ja sen opetuksen kehittämisessä.

Valitettavasti useat kunnat edelleen suhtautuvat elämäncatsomustiedon opetukseen kielteisesti tai ainakin sitä väheksyen. Törkein – ja eniten julkisuutta saanut – tapaus lienee viime vuodelta Porista, jossa koulutuslautakunta ja koulutoimesta vas-

Ei ole pitkää aikaa siitä, kun istuin iltaa Turussa muutamien kouluammattilaisten kanssa. Keskustelussa kävi ilmi, että joissakin kouluissa pyritään jopa aktiivisesti ohjaamaan uskonnonopetukseen oppilaita, joille automaattisesti kuuluisi ET. Perusteluna pidettiin sitä, että jos kouluun perustetaan ET-ryhmä, niin rahat eivät riitä saksankielen ryhmää varten.

Tiukalla taloudella perustellaan myös sitä, että niin moni uskonnon opettaja toimii myös elämäncatsomustiedon opettajana. Onko pelottelua, jos ennustaa, että tulevaisuudessa uskonnottoman opettajan on entistä vaikeampaa saada opettajan paikkaa ainakaan pienessä kunnassa? Esimakua tämän suuntaisesta virkakielosta on jo saatu, kun kunta ja seurakunta ovat palkanneet yhteisen nuorisosihteerin. Virkaa hakevalta edellytetään, totta kai, ev.lut. kirkon nuoriso-ohjaajakoulutusta. Entä mistä saa työpaikan uskonnottoman lastentarhanopettaja, kun yhä useampi kunta siirtää lasten päivähoiton seurakunnalle? Näissä asioissa ei ole siis kyse vain ideologisesta valinnasta, vaan mukana on myös tiukka työvoimapolitiikka.

Hyvä juhliiva väki. Toivottavasti en pillannut juhلاميeltänne vähättelemällä saavutuksiamme ja paisutteleamalla vaikeuksia, joita meille vuosien saatossa varmasti tulee. Vilpitön toiveeni on, että jo tulevana syksynä voisimme istua yhteisen pöydän ääreen keskustelemaan siitä, mitkä olisivat meitä yhdistävät tavoitteet ja miten voisimme auttaa toisiamme niiden saavuttamiseksi. ●

liittokokous

1. Liiton uusissa säännöissä liiton nimen pitäisi olla
 - a) (Nykyinen) Vapaa-ajattelijain liitto
 - b) Uskonnottomien liitto
 - c) Ateistien liitto
 - d) Muu, mikä?
2. Sana "ateismi" liiton säännöissä pitää
 - a) Säilyttää
 - b) Poistaa
3. Ruotsin mallin mukaista uskonnon opetusta
 - a) Vastustan
 - b) Kannatan
4. Nykyinen elämäkatsomustiedon opetus on mielestäni
 - a) Huonoa
 - b) Kesinkertaista
 - c) Hyvää
5. Vapaa-ajattelijain liitto ja Suomen Humanistiliitto pitää
 - a) Säilyttää nykyiseen tapaan erillään
 - b) Yhdistää
6. Uskonnottoman vakaumuksen syntymisen näkökulmasta tärkeämpi on
 - a) Peruskoulun elämäkatsomustiedon opetus
 - b) Prometheus-leiri
7. Päivähoidon uskontokasvatus pitäisi
 - a) Säilyttää
 - b) Poistaa
8. Seuraavalla kolmivuotiskaudella
 - a) liiton varallisuudesta on viisasta käyttää vain tuotot
 - b) liiton varallisuutta voidaan käyttää esim. leirikeskuksiin ym.
9. Seuraavista kahdesta asiasta pidän tärkeämpänä
 - a) voimakasta kirkosta eroamiskampanjaa
 - b) uskonnottoman todellisuuskäsityksen levittämistä
10. Seuraavista kahdesta asiasta pidän tärkeämpänä
 - a) tapakulttuurin edistämistä
 - b) aatteellista valistustyötä
11. Vapaa Ajattelijan on ensisijaisesti oltava
 - a) aatteellinen julkaisu
 - b) järjestölehti
 - c) muu, mikä?
12. Vapaa-ajattelijain vanha vaatimus on uskonnonopetuksen poistaminen kouluista
 - a) kannatan sitä
 - b) en kannata sitä
13. Mielestäni
 - a) jumaluusopilliset tiedekunnat kuuluvat yliopistoihin
 - b) jumaluusopilliset tiedekunnat on poistettava yliopistoista
14. Tunnustuksettomat alueet luterilaisilla hautausmailla ovat
 - a) hyvä asia
 - b) huono asia
15. Uskonnonvapauslakiuudistusten yhteydessä on
 - a) pyrittävä ajamaan kaikkia ihmisoikeuksia
 - b) keskityttävä vain joihinkin ihmisoikeuksiin
16. Lausunnoissa viranomaisille
 - a) voidaan käyttää sanoja "ateismi" tai "ateistit"
 - b) on vältettävä sanaa "ateismi" tai "ateistit"
17. Suvivirren laulaminen koulun juhliissa on
 - a) hyväksyttävää
 - b) paheksuttavaa
18. Ranskan koulujen uskonnollisten symbolien kieltö on
 - a) hyvä asia
 - b) huono asia
19. Seuraavista sekularisaatiomalleista paras on
 - a) Ranskan malli
 - b) Yhdysvaltain malli
 - c) Ruotsin malli

Vapaa Ajattelijan toimitus esitti liiton puheenjohtaja- ja pääsihteeriehdokkaiksi toistaiseksi ilmoittautuneille kolmelle henkilölle oheiset kysymykset liiton linjasta ja sen kehittämisestä. Kysymykset herättivät ehdokkaissa ansaittua kritiikkiä, mutta vastauksien sisältämän informaatioarvon vuoksi julkaisemme ne kokonaisuudessaan ja toivomme tämän voivan olla avuksi tehtäessä lopullisia valintoja liiton johtohenkilöistä.

Robert Brotherus:

1. a)	13. b)	25. EOS
2. a)	14. a)	26. EOS
3. a)	15. a)	27. b)
4. a)	16. a)	28. a)
5. b)	17. b)	29. a)
6. EOS	18. a)	30. b)
7. b)	19. a)	31. b)
8. a)	20. a)	32. b)
9. b)	21. a)	33. b)
10. b)	22. EOS	34. c)
11. a)	23. b)	35. a)
12. a)	24. a)	36. a)

20. Vapaa-ajattelijaliittoa Ranskassa

- a) tarvitaan
- b) ei tarvita

21. Kannatan vaihtoehtoa

- a) kunnalliset hautausmaat (kirkko pitääköön omansa)
- b) nykyinen tilanne
- c) muu, mikä?

22. Vapaa-ajattelijain liiton pitäisi toimia yhteistyössä ensisijaisesti

- a) IHEU:n kanssa
- b) *Atheist Alliancen* kanssa
- c) Vapaa-ajattelijain maailmanliiton kanssa

23. EU:n perustuslain artikla 51 on

- a) hyvä
- b) huono

24. Suurten yhdistysten vaikutusvaltaa liitossa pitää

- a) lisätä
- b) säilyttää ennallaan
- c) vähentää

25. Editan vanhat markkinoilta poistuvat elämäkatsomustiedon kirjat ovat

- a) hyviä
- b) keskinkertaisia
- c) huonoja

26. Liiton varoja

- a) tulisi käyttää Editan kirjojen seuraajien julkaisemiseen
- b) ei tulisi käyttää Editan kirjojen seuraajien julkaisemiseen

27. Liiton tulisi

- a) vastustaa Erkki Hartikaisen työryhmän ET:n Internetkirjoja
- b) tukea Erkki Hartikaisen työryhmän ET:n Internetkirjoja

28. Asetus päivänavauksista ja aamuhartauksista vapautuksesta

- a) pitäisi palauttaa

- b) ei tarvitse palauttaa

29. Uuteen liittohallitukseen

- a) on tarpeen valita joku 30 - 40 vuoden kokemuksella varustettu
- b) ei ole tarpeen valita ketään näin kokenutta

30. Entisiä yhdistyksiä

- a) pitää herättää henkiin
- b) ei ole tarpeen herättää henkiin

31. Uusia yhdistyksiä

- a) on tarpeen perustaa
- b) ei ole tarpeen perustaa

32. Uuden yhdistyksen perustamiseen

- a) tarvitaan liittohallituksen päätös
- b) ei tarvita liittohallituksen päätöstä (mutta ei automaattisesti jäsenyhdistykseksi)

33. Kannatan

- a) nykyistä ankarampaa jäsenyhdistysten kuria
- b) nykyistä jäsenyhdistysten kuria
- c) nykyistä lievempää jäsenyhdistysten kuria

34. Liiton pitäisi

- a) suhtautua kielteisesti ihmisiin, jotka eivät välitä seremonioista
- b) suhtautua neutraalisti ihmisiin, jotka eivät välitä seremonioista
- c) suhtautua myönteisesti ihmisiin, jotka eivät välitä seremonioista

35. Liiton kulttuuriohjelma

- a) on syytä säilyttää suurin piirtein ennallaan
- b) on syytä muuttaa hieman
- c) on syytä panna kokonaan uusiksi

36. Kannatan

- a) liittohallitusjohtoista liittoa
- b) liittoneuvostojohtoista liittoa
- c) jäsenyhdistysjohtoista liittoa

EOS = ei osaa sanoa

Lisäkommentit:

14. Riippuu vaihtoehtoista: tunnustuksettomat alueet ovat parempi kuin ei mitään, mutta huonompi kuin kunnalliset hautausmaat.

17. Suvivirrestä on tehty uskonnottomia sanoitusmuunnelmia. Niiden käyttö olisi mielestäni paras ratkaisu.

23. Artikla on melko mitäänsanomaton ja ympäröivä. Selaisena se on turha.

24. Ainakin estämällä kikkailu, jossa hyödytään perustamalla pieniä alle 10 jäsenen yhdistyksiä. Voisi olla esim. 10 jäsenen minimi ennen kuin yhdistys saisi liittokokousään.

28. Palautus pitäisi tehdä, jos käy ilmi, että päivänavaukset sisältävät uskonnollista materiaalia.

30./31. Internet jne. pienentää maailmaa, jolloin on vähemmän tarvetta paikalliseen toi-

mintaan hyvin monella paikalla.

32. Yhdistyksiähän Suomessa voi vapaasti perustaa, mutta liittohallituksen päätös tarvitaan yhdistyksen ottamiseksi liiton jäseneksi tai uuden yhdistyksen perustamista suoraan liiton jäseneksi.

33. Liittomaksuissa ja jäsenraportoinnissa kuria pitäisi nostaa (vrt. Kotkan tapaus).

34. Pitäisi suhtautua myönteisesti **sekä** seremonioista välittäviin että ei-välittäviin.

Jori Mäntysalo:

1. a)
2. Säilyttää toki.
3. a)
4. Kaikki kolme. Laatu heittelee rajusti eri kouluissa.
5. Yhteistyötä kannattaa tehdä, mutta yhdistämistä ei kannata harkitakaan ennenkuin näkee, että yhteistyö sujuu hyvin.
6. ET voi tietysti vaikuttaa enemmän, mutta lyhytkin leiri voi avartaa ajattelua enemmän kuin huono opetus.
7. Poistaa, tietenkin.
8. Väärä kahtiajako. Pääomaa voidaan hieman kuluttaa, mutta ei sentään leirikeskuksen hinnan vertaa.
9. Tällä hetkellä erokampanjaa, ehkä 2008-painotusta pitää muuttaa.
10. Kuten edellä, tällä hetkellä tapakulttuuria. Parhaimmillaan tapakulttuuri houkuttelee mukaan valistusta vastaanotamaan.
11. Molempia. Nyt se on vain aatteellinen, pitää lisätä järjestöasioiden käsittelyä.
12. a)
13. Tiedekunta on tarpeeton. Esimerkiksi kirkkohistoria, sikäli kuin sitä halutaan tutkia, voidaan yhdistää yleiseen historiaan.
14. Parannus entiseen, mutta valitettavasti hautaustoimilaki samalla jäädytti tilanteen edelleen heikoksi.
15. En ymmärrä. Tietenkin UVL:a sivuaa esimerkiksi sananvapautta rajoittava jumanpilkkasäädös, mutta kun käsitellään UVL:a niin onhan silloin käsittelyssä nimenomaan uskonnon- ja vaikaumuksenvapaus.
16. a)
17. b)
18. Pakotettua yhtenäisyyttä, en kannata.
19. Ruotsi ei ole sekulaari. Ranskan tilannetta en tarkal-

leen tunne USA:han nähden, joten noiden väliltä en osaa valita.

20. a) Eivät kai kaikki ranskalaiset vielä ateisteja ole?

21. Hautausmaat saisivat olla kunnallisia. Tällä hetkellä meidän on keskityttävä yleistämään tuhkan sirotteluä, jolloin ohitamme koko kysymyksen.

22. EOS

23. Huono vaihtokauppa salia kansalliset valtionkirkot sillä, että unioni "käy vuoropuhelua" ei-tunnustuksellisten yhteisöjen kanssa.

24. Kaikkein pienimpien yhdistysten äänet mahdollistavat äänillä pelaamisen. Liiton johdon pitää kuulla pieniä yhdistyksiä siitä riippumatta, paljonko näillä on muodollista valtaa.

25. En ole lukenut.

26. EOS

27. En tiedä miten hyvin kirjat toimivat opetuksessa. Liitto voisi auttaa internetkirjojen teknisen toteutuksen kautta.

28. Ensijaisesti koulussa ei pitäisi olla uskontoa; toissijaisesti perustuslain pitäisi kattaa myös aamuhartauksista vapautuminen. Jos tämä ei toimi, voidaan asetus palauttaa; silloinkin se pitäisi kirjata yleisesemässä muodossa eikä vain aamuhartauksia koskevaksi.

29. Mielellään. LH tarvitsee kuitenkin myös ulkopuolisia asiantuntijoita, ei LH:n jäsenistö yksin voi olla tarpeeksi kattava.

30. a)

31. Jos toiminnan edellytyksiä on. Nuorimpien yhdistysten kokemuksia pitää kirjata papeille ja hyödyntää.

32. Ei virallisesti tarvita, mutta on hyvä varmistaa ettei perusteta samaan aikaan kahta yhdistystä.

33. a) Yhdistyksiltä pitää vaatia ainakin toimintakertomukset vuosittain. Jäsentiedot on saatava ajallaan.

34. b) Kunhan nämä ymmärtävät, että monille seremoniat ovat tärkeitä ja syy kuulua kirkkoon.

35. a) Korjaisin lähinnä yksittäisiä lauseita.

36. EOS Listalta puuttuu vielä "jäsenjohtoinen liitto".

Eino Huotari:

1. Kannatan edelleen Vapaa-ajattelijain liittoa.

2. Sopii säilyttää, kunhan se ei ole ainoa autuaaksitekevä eli todetaan myös muulla tavoin itsensä vapaa-ajatteli-joi-ksi lukevien oikeus olla jäseninä.

3. Olen aina vastustanut.

4. Kaikki kolme vaihtoehtoa tulevat kysymykseen. Siitä kuten vaikka äidinkielen opetukselta voidaan todeta, että eri kouluissa se on erilaista, riippuu opettajasta.

5. En näe mitään tarvetta yhdistämiselle, eikä kukaan tietävästi ole sellaista koskaan ehdottanutkaan.

6. Elämäntutkimustiedon opetus on pitempiäaikaista, mutta Prometheus-leiri on intensiivisempää. Näitä ei voi asettaa vastakkain.

7. Ehdottomasti poistaa.

8. En voi sanoa kannattavani kumpaakaan. Jos (b) vaihtoehdossa viitataan leirikeskukseen, en kannata sellaisen hankkimista (enkä ole sellaista koskaan ehdottanutkaan), mutta uusi isompi toimistotila, jossa olisi hyvät kokoustilat, voisi tulla kyseeseen.

9. Ei näitäkään voi asettaa vastakkain, molemmat ovat tärkeitä. Ensimmäinen vaikuttaa suoraan ev.lut.kirkon tulonmuodostukseen, jälkimmäinen on aatteellista työtä, joka voi ehkä lisätä jäsenmäärää liitossa.

10. Mitä nykykielellä on aatteellinen valistustyö? Molempia tarvitaan.

11. Kaikkia kolmea, ne eivät sulje toisiaan missään mielessä pois. Siinä voi olla sisältöjä sekä järjestöä koskevista asioista että aatteellisia kirjoituksia, mutta se voi olla myös viihdyttävä lukulehti, jonka kaikki jutut kiinnostavat jäsenen lisäksi laajemminkin.

12. Kannatan sitä, mutta ennenkuin siihen päästään, on pidettävä huolta hyvästä etopetuksesta.

13. Eivät kuulu yliopistoihin.

14. Parhaiten sopisivat luterilaiset nurkkaukset uskonnottomilla hautausmailla.

15. Melkoiset vaihtoehdot. Mikäli katsoimme esim. YK:n ihmisoikeuksien luetteloa, on selvää, ettei kaikkia sen luettelon oikeuksia ajeta uskonnonvapauskysymysten nimissä.

16. Voidaan käyttää, mutta todeten, että vapaa-ajattelijat edustavat kaikkia uskonnottomia ihmisiä. Tässä voidaan tietysti saivarrella sanojen ateisti ja uskonnoton sisällystä.

17. Sanoisin sen olevan tarpeetonta, koulun uskovaiset voivat mennä laulamaan sen kirkkoon.

18. Tähän en ota kantaa, Ranskan ja Suomen tilanteet ovat hyvin erilaisia.

19. En aseta näitä paremmuusjärjestykseen. Tarvitsemme tulevaisuudessa Suomen mallin.

20. Tässä mennään jo eri maiden sisäisiin kysymyksiin. Ranskassa toimii varsin vireä vapaa-ajattelijain liitto, joten he ovat mielestään sen katsooneet tarpeelliseksi.

21. Matkustellessani maailmalla olen todennut yleisen tavan hoitaa vainajat, olevan kunnalliset hautausmaat ja ne näyttävät toimivilta. Jos kunnalliset synnytyssairaalat huolehtivat elämän alkuun, hoitakoon kunta myös tehtä-

vänsä loppuun saakka, yhteisöveron tuotosta saataisiin tähän hyvä rahoituslähde.

22. Olemme jäseniä vain a:ssa eli ei kannata tuhlata ruutia muihin. *Atheist Alliance*en kuuluu lähinnä yhdysvalloissa toimivia järjestöjä, sen jäsenjärjestöjä on vain kymmenen näiden ulkopuolella ja monet niistäkin pieniä ja myös IHEUn jäseniä. Vapaa-ajattelijain maailmanliittoa ei tunnu löytyvän mistään, joten IHEU on paras yhteistyökumppani.

23. Näyttää kohtuulliselta, EU ei sekaannu kansallisiin kysymyksiin, mutta asettaa uskonnottomat samaan asemaan uskonnollisten järjestöjen rinnalle. Lienee paras mitä nykyään on saatavissa.

24. Jäsenten ja jäsenyhdistysten henkilöjäsenten tasapuolista vaikutusvaltaa on lisättävä liitossa.

25. En ota kantaa, Editalla on ollut materiaaleja sekä perusopetukseen että lukioon, eikä se ole tehnyt mitään jatkosopimuksia.

26. Kaupalliset kustantamot hoitavat kyllä asiansa omien tekijöidensä kanssa, ei siihen liittoa tarvita.

27. Ne ovat Erkki Hartikaisen omilla kotisivuillaan julkaisemia nettikirjoja ja hän yksin on valinnut mieleisensä työryhmän niitä laatimaan. Niiden alkuversioiden laadintaan on kuitenkin käytetty liiton varoja, joten täytyisi olla kirjallinen sopimus niiden käytöstä. Selasta en ole nähnyt.

28. Aamuhartauksia ei virallisesti ole ollut yli kolmeenkymmeneen vuoteen. Oma aseustaan ei aiheesta koskaan ole ollut, vaan se on sisältynyt peruskoulu- ja lukioasetuksiin, kun aiheesta ei muissa lakiteksteissä ole mitään ollut. Nyt vapauttaminen on perustuslain 11 pykälän mukainen toimenpide, se riittää kai-

kille järkeville ihmisille.

29. Ei ole tarpeen asettaa mitään ennakkoehdottoja, liitossa on paljon kauan mukana olleita hyviä aktiiveja, jotka edelleen jaksavat olla mukana toiminnassa. Monien kohdalla kuitenkin terveydentila voi jo estää matkustelun ja pitkiin kokouksiin osallistumisen. On liittokokouksen asia millaisia ihmisiä liiton johtoon halutaan.

30. Sekä että. On yhdistyksiä, jotka ovat toimineet jonkun nykyisen yhdistyksen alueella, (esim. Kemihaaran yhdistys) sellaisia ei varmastikaan enää tarvita. Monien muiden kohdalla tilanne on päinvastainen.

31. Yhdistyskenttä ei vielä ole koko maan kattava, kyllä tänne uusia yhdistyksiä mahtuu.

32. Meillä ei ole yksinoikeutta vapaa-ajattelijan nimeen, joten jokainen voi vapaasti perustaa millaisen yhdistyksen tahansa, mutta liittohallituksen on sitten käytettävä harkintavaltaansa hyväksyessään uusia jäseniä liittoon.

33. Mitä jäsenyhdistysten kuria? Eihän nytkään ole mitään kuria ja kurinpitotoimenpiteitä. Jäsenjärjestöt ovat toki velvollisia huolehtimaan velvoitteistaan liittoa kohti, kuten tilittämään liittomaksut, mutta siihen ne ovat sitoutuneet jäseniksi liittyessään.

34. Ei liitolla ole mitään kantaa ihmisten omiin juhlatapoihin eli kysymys on mieletön.

35. Se on hyvin säilyttänyt ajankohtaisuutensa eli ei periaatteellisen tason korjaustarvetta. Jos lainsäädäntö muuttuu, niin sellaiset korjaukset on syytä tehdä.

36. Kannatan liiton sääntöjen mukaisesti toimivaa johtoa.

Lisäkommentit:

Todella omituisesti ja tarkoitushakuisesti laaditut kysymykset, jotka eivät edes kerro ehdokkaista juuri mitään. ■

Uskonnottomien oikeuksista

Hiljainen vähemmistö heräämässä?

Uskonnottomien asema on Suomessa parantunut, mutta heitä kohdellaan yhä epätasa-arvoisesti julkisen vallan toimesta. Lapsiperheet saavat yhä kokea päiväkodin ja koulun taholta usein painostusta osallistua uskonnollisiin seremonioihin ja uskonnon opetukseen. Monissa elämänvaiheissa uskonnottomien yhdenvertaisuus toteutuu puutteellisesti johtuen evankelisluterilaisen kirkon erityisasemasta maassamme. Joskus uskonnottomien perusoikeudet, jopa heidän olemassaolonsa ja identiteettinsä unohdetaan kokonaan.

Kuitenkin kysymyksessä on yksi maamme suurimmista vähemmistöistä - joskin toistaiseksi yksi hiljaisimmista. Uskontokuntaan kuulumattomia on maassamme jo yli 13 prosenttia väestöstä, ja osuus kasvaa. Pääkaupunkiseudulla uskonnottomien osuus oli yli viidennes väestöstä. Lisäksi evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluu paljon ihmisiä, jotka eivät tosiasiaassa usko kirkon tai muunkaan uskonnon oppeja. Monet heistä eivät kuitenkaan eroa kirkosta, mikä osaksi johtuu uskonnottomiin yhä kohdistuvasta sosiaalisesta painostuksesta.

Uskonnon ja uskonnottomuuden vapaus on maassamme reippaasti alle satavuotias ilmiö, jota edelsi monisatavuotinen pakkouskonto. Vuoteen 1923 saakka jokaisen tuli kuulua johonkin uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskonnottomalle identiteetille ei siis ole ollut kulttuurihistoriallisesti katsoen vielä kovin paljoa aikaa kehittyä, kasvaa ja kukoistaa yhteiskunnassamme ja julkisuudessa.

Uskonnottomuuden nykytilaa voinee verrata suomalaisuuden tilanteeseen kan-

sallisen heräämisen aattona 150 vuotta sitten. Uskonnottomat ovat nousemassa ihmisryhmäksi ihmisryhmien joukkoon. Uskonnoton ajattelu ja kulttuuri ovat kasvussa. Kuinka nopeasti tapahtuu todellinen murros, riippuu julkisen mielipiteen kehityksestä, uskonnottomien omien järjestöjen toiminnasta sekä valtiovallan ja kuntien toimenpiteistä.

Välitöntä ja välillistä syrjintää

Evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle annetaan Suomessa erittäin huomattavia etuoikeuksia. Kirkolla on esimerkiksi oikeus jäsenmaksunsa keräämiseen verotuksen yhteydessä kirkollisveron nimellä, ja lisäksi kirkko saa osuuden yhteisöveron tuotosta. Tämä loukkaa välittömästi ja välillisesti uskonnottomien oikeutta saada tasapuolista kohtelua.

Vuosi sitten voimaan tulleen **Yhdenvertaisuuslain** mukaan syrjintä on välitöntä, kun vertailukelpoisessa tilanteessa jotakuta kohdellaan epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta. Välillistä syrjintä taas on se, jos näennäisesti puolueeton säännös, peruste tai käytäntö saattaa jonkun epäedulliseen asemaan muihin vertailun kohteena oleviin nähden.

Yhdenvertaisuus valtiovallan taholta edellyttäisi selkeimmin kirkon etuoikeuksien purkamista verotuksineen kaikkineen. Vähimmillään yhdenvertaisuuden lisääminen edellyttäisi, että uskonnottomien etuja kulttuurijärjestöjen voisivat saada val-

tiovallan taholta julkista tunnustusta sekä tuntuvaa taloudellista tukea uskonnottomien kulttuuristen palvelujen tuottamiseen.

Käytännössä kuitenkin uskonnottomien järjestöt, kuten **Vapaa-ajattelijain liitto, Suomen Humanistiliitto, Prometheus-leirin tuki** ja uskonnotonta tapakulttuuria edistävä ja palveleva **Pro Seremoniat** eivät saa likimainkaan vastaavaa taloudellista tukea kuin kirkko eikä niiden erityistä vähemmistökulttuurista merkitystä ole asianmukaisesti tunnustettu valtiovallan taholta.

Uskonnottomien kulttuurisen identiteetin väheksymiseen on omat dogmaattis-ideologiset taustansa. Evankelisluterilainen kirkko pitää uskonnottomuutta vaarallisempana kuin muita uskontoja islam mukaan lukien. Tämä perustunee pappien ja uskonnonopettajien vakioväitteeseen, ajatuksen, että kaikkien pitää uskoa johonkin uskontoon. Niinpä ihmiset, jotka eivät halua tai voi omaksua mitään uskontoa, jotka ovat ajatuksellisesti vapaita kaikkien uskontojen opeista, tulevat rikkoneeksi pahasti tuota ajatusta. Siksi he ovat kirkon kannalta vaarallisempia kuin muulla tavalla uskovat.

Tämän ideologisen ajattelun pohjalta on ilmeisesti ollut oikein estää uskonnottoman kulttuurin kehitystä ja jarruttaa kaikin mahdollisin tavoin uskonnottomien tasavertaisen oikeuksien kehittymistä. Kirkolla on ollut vahva vaikutus maamme uskonpolitiikkaan ja sen käytännön toteutukseen.

Uskonnottomien epäyhdenvertainen kohtelu, jota kaikki eivät näe tai halua myöntää syrjintänä, ilmenee ihmisen monissa elinvaiheissa. Seuraavassa tarkastelen ongelmallisia kohtia ihmisen elämänsä haasteissa. Joitakin muutosvaatimuksiakin esitän, mutta monin osin ne jäävät lukijan itsensä harkittaviksi.

Syntymä ja nimenanto

Lapsen odotukseen ja synnytykseen uskonnoton perhe toki saa sentään tasapuolista kohtelua neuvoloissa. Nimen annonkin voi hoitaa kätevästi väestörekisterissä. Samoin perhe voi halutessaan järjestää kivat nimiäisjuhlat ilman mitään uskonnollisia seremonioita.

Epäyhdenvertaisuus ilmenee kuitenkin siinä, että kirkolla on oikeus hoitaa tai välit-

tää väestörekisteriasioita kirkkoherranvirastossaan esimerkiksi lapsen nimen antoon liittyen. Uskonnottomien järjestöille ei tällaista tehtävää ole annettu. Perustava ongelma on jo siinä, että uskontokunnan jäsenyys on osa väestötietojärjestelmää.

Uskonnottomien seremoniapalvelujen tuottajat eivät saa mitään valtion avustusta tai hintatukea toiminnalleen. Näin ollen jos perhe haluaa esimerkiksi uskonnottoman nimiäispuheen pitäjän ja ehkä muutakin ulkopuolista apua nimiäisjuhlan järjestämiseen, siitä mahdollisesti pitää maksaa enemmän kuin kirkollis- ja yhteisöveroista palkkansa saavan papin käynnistä. Toki koko tapahtuman voi hoitaa perhe- ja ystäväpiiriin kesken.

Valiovalta ei ole ainakaan toistaiseksi erityisemmin tiedottanut kirkkoon kuuluville perheille, että he voivat vapaasti jättää lapsensa kirkon jäsenyyden ulkopuolelle ja jättää uskontokuntaan kuulumisestaan päätös lapsen itsensä aikanaan tehtäväksi.

Kunnallinen päivähoito

Uskonnollisten seremonioiden, hartaushetkien ja kirkkokäyntien järjestämisen ei pitäisi kuulua kunnallisten päiväkotien tehtäviin, vaan uskonnollisiin menoihin kasvatus tulisi jättää kokonaan kodin tehtäväksi. Julkisten päivähoitopalvelujen tulisi kohdella katsomukseltaan erilaisia perheiden lapsia tasapuolisesti ja kodin katsomusperinnettä kunnioittavasti.

Kuitenkin päiväkodeissa paitsi organisoitaa uskonnollisia seremonioita myös usein käytännössä painostetaan uskonnottomia perheitä siihen, että vanhemmat antaisivat lastensa osallistua papin vetämiin hartaushetkiin, rukoiluseremonioihin ja kirkkokäynteihin. Painostus ilmenee esimerkiksi jatkuvana ”saako osallistua?” -kyselynä. Eikä aina edes kysellä.

Yleensä päiväkotien moitittavaan menettelyyn syynä eivät ole uskonnolliset motiivit, vaan henkilökunnan pienuudesta johtuva haluttomuus järjestää uskontokuntaan kuulumattomille lapsille rinnakkaista, normaalia ohjelmaa. Se ei silti tee painostuksesta hyväksyttävämpää. Päiväkodin työntekijät eivät saisi häiritä uskonnottomia vanhempia kyselemällä tyyliin, ”saako lapsi lähteä kirkkoon vai

USKONTOPOLIISISTA, PÄIVÄÄ.
RUPEAAKOS ROUVA SUOSIOLLA PYHITTÄMÄÄN
LEPOPÄIVÄÄ — VAI SAAKO PAMPPU LAULAA ?

PIIRROS: P.A. Manninen

juhlia, mutta se ei läheskään aina toteudu.

Oppilaan vanhempien tai toisen heistä kuulumista kirkkoon ei saisi kouluissa pitää minään yleisvaltuutuksena siihen että oppilaan olisi aina pakko lähteä koulun mukana kirkkoon osallistumaan uskonnollisiin seremonioihin, kuten jumalanpalvelukseen. Kirkkopakko on maassamme poistettu jo yli sata vuotta sitten ? lukuun ottamatta lapsia ja nuoria, joilla on päiväkotien ja koulujen toimesta järjestetty kirkkopakko yhä vielä, 2000-luvulla.

Koulun tehtäviin ei pitäisi ylipäättään kuulua oppilaiden organisoiminen uskonnollisiin seremonioihin. Kasvatus uskonnollisiin tapoihin ja menoihin on ennen muuta kodin asia.

Nuoruus

Valtiovalta ei erityisemmin tue etupäässä uskonnottomien perheiden nuorille tarkoitettujen Prometheus-leirien järjestämistä.

Näin ollen niiden hinta on hieman korkeampi kuin vastaavien kirkon rippileirien. Tilanne ei ole tasavertainen, kun otetaan huomioon kirkon taloudelliset erityisedut. Suuren uskonnotoman vähemmistömme kulttuuri-identiteettiä pitäisi tukea eikä väheksyä valtiovallan ja kuntien taholta.

Koulujen uskonnonopettajat toimivat usein rippileirien markkinoinjina, mikä ei kuulu opettajan tehtäviin. Uskonnottomiin nuoriin kohdistuu muutoinkin sosiaalista painetta osallistua enemmistön mukana rippileiriin. Muutamat nuoret myös liittyvät kirkkoon rippileirin jälkeen. Monilla nuorilla pääasiallinen kiinnostus rippikoulun käymiseen johtuu maassamme muodostuneesta perinteestä, jossa sukulaiset antavat ripiltä päässeille joskus huomattaviakin rahalahjoja.

Mikään ei toki estä uskonottomia perheitä järjestämästä vaikkapa Prometheus-leiriin osallistumisen jälkeen omanlaistaan mukavaa juhlaa nuoren kunniaksi. Perheet ja sukulaiset voivat oman arvomaailmansa pohjalta katsoa, minkälaisia lahjoja siihen liittyen on paikallaan nuorelle antaa.

Avioliittoon vihkiminen

Vaikka monet kirkkoon kuuluvatkin käyttävät avioliiton solmimiseen siviilivihkimistä niin, että siviilivihkimisen osuus on peräti noin 35 prosenttia, siviilivihkimiseen liittyvät julkiset ja muut palvelut eivät ole useimmilla paikkakunnilla vielä ainakaan hyvällä tasolla.

Monien maistraattien tilat eivät ole likimainkaan tarpeeksi juhllallisia vihkimiseen varsinkaan suuremmalle hääväelle. Eivätkä useimpien maistraattien asianomaiset viranhaltijat ole halukkaita lähentämään toimitilojensa ulkopuolelle suorittamaan vihkimistä esimerkiksi juhlavampaan hääjuhlapaikkaan.

Uskonottomien kulttuurijärjestöjen toimihenkilöille ei ole kuitenkaan myönnetty oikeutta suorittaa avioliittoon vihkimistä, vaikka tämän oikeuden saa hakemuksesta jokainen uskonnollinen yhdyskunta. Uskon-

nottomien hääseremonioiden järjestämiseen on kuitenkin tarjolla asiantuntevaa apua esimerkiksi Pro Seremonioiden taholta.

Nämä kaikki ovat selviä epäkohtia ja osoittavat, että yhteiskunta ei arvosta uskonnotonta kulttuuri-identiteettiä edes tärkeänä pidetyn avioliiton kohdalla. Toisaalta kuitenkin niin uskonnottomat kuin muutkin siviilivihkimisen käyttäjät saaneet onnellisesti vihkimisensä suoritettua.

Armeija, poliisi ja vankila

Armeijassa uskonnollista valaa edelleen käytännössä suositaan uskonnottomana vaihtoehtona olevan juhlallisen vakuutuksen kustannuksella. Valaan liittyvät seremoniat ovat usein selvästi juhlallisempia kuin uskonnottoman juhlallisen vakuutuksen usein karummat järjestämisuodot. Niinpä osa uskonnottomista vannookin uskonnollisen valan, mitä ilmentää lähinnä uskontopohjaiseen painostukseen taipumista eikä niinkään erityistä sitoutuneisuutta uskontoon sinänsä. Lain mukaan myös uskontokuntiin kuuluvilla on oikeus juhlalliseen vakuutukseen.

Sotilaspappien virallinen asema armeijan hierarkiassa rikkoo uskonnottomien tasavertaista kohtelua. Sotilaspappien virat tulee lopettaa. Heidän tilalleen armeijan leipiin tarvittaneen jonkin verran esimerkiksi psykologikoulutuksen saaneita ja ei-vakaumukselliselta pohjalta toimivia kriisiterapeutteja sekä rauhanajan toiminnan että kriisien ja sodan varalle.

Kirkon tunkeutuminen poliisitoimeen ja sitä kautta kriiseihin joutuneisiin koteihin tulee myös lopettaa. Poliisien työnohjaukseen tarvitaan psykologista osaamista eikä teologiaa. Ja vakavia kriisejä ja traumoja kohdanneiden ihmisten tueksi tarvitaan uskonnottomalta pohjalta toimivaa psykologista ja sosiaalista asiantuntija-apua, ei kutsumatta poliisien matkassa kotiin tai sairausvuoteelle tunkeutuvaa pappia.

Vankilapastorien virkojen kustantaminen valtion varoista vie väistämättä vähäiä taloudellisia resursseja asianmukaisista sosiaalisista ja psykologista tukea antavan henkilöstön palkkaukselta. Uskonnon käyttö valtion virallisena rikollisuuden hoitokeinona on jäänne menneiltä, riittävän pitkään kokeiluilta ajoilta.

Korkeakoulut

Yliopistojen teologiset tiedekunnat tulisi lopettaa niin, että kohtuullinen osa niiden kulttuurintutkimuksen luontoisista viroista siirrettäisiin uskontotieteen oppiainneiden tai laitosten yhteyteen. Sen sijaan varsinainen pappiskoulutus pitäisi siirtää kirkkojen omiin oppilaitoksiin, jotka voisivat saada valtionosuutta esimerkiksi kansanopistolain pohjalta. Monissa muissakin maissa pappisseminaarit ovat yliopistojen ulkopuolella. Elämäkatsomustiedon opettajien koulutusta ja täydennyskoulutusta korkeakouluissa tulisi tehostaa.

Yleisradio

Yleisradion lakisääteisiin julkisen palvelun tehtäviin kuuluu hartausohjelmien lähettäminen. Televisiossa niitä on kymmeniä ja radiossa satoja vuosittain. Tätä voidaan pitää uskonnottomia syrjivänä etuoikeutena. Uskonnottomille ei ole tarjolla mitään erityisesti heille tarkoitettua kulttuurista tai katsomuksellista ohjelmatarjontaa.

Ylen tehtäviin kyllä kuuluu myös erilaisten vähemmistöryhmien tarpeita huomioon ottavien ohjelmien sisällyttäminen radio- ja tv-kanavien ohjelmistoihin. Vuoden 2004 lopulla mietintönsä jättäneen Televisiotoiminta ja Yleisradio Suomessa 2010 -työryhmän esitys lisäksi parantaisi tätä tehtävää. Niin uskonnollisten kuin uskonnottomien katsomusten ja kulttuuristen tarpeiden huomioon ottaminen ohjelmistossa voitaisiin hoitaa ilman erillistä hartausohjelmamainintaa.

Tällä hetkellä Ylen kanavien ohjelmistossa ei ole kuitenkaan ohjelmia, jotka olisi tehty palvelemaan maamme suuren uskonnottoman vähemmistön kulttuurisia erityistarpeita, kuten juuri niitä asioita, ongelmia ja erilaisia ratkaisumalleja, joita on tässäkin kirjoituksessa tuotu esiin. Tarvitaan siis erityisesti uskonnottomille suunnattuja ohjelmia sekä myös uskonnottomien näkökulmien huomioon ottamista yleisissä ohjelmissa mukaan lukien uutis- ja ajankohtaisohjelmat.

Myös mainosrahoitteisessa tv-toiminnassa ja pääosin myös radiotoiminnassa

pitäisi kunnioittaa katsomuksellista moniarvoisuutta ja tuoda esiin myös uskonnottomien näkökantoja, asioita ja oikeuksia. Valtiovallan tulee sisällyttää myöntämiinsä toimilupaehtoihin yleisiä siten myös tätä koskevia, sananvapautta ja sähköisen median monipuolisuutta turvaavia velvoitteita

Sairaanhoito ja vanhustenhuolto

Vanhusten palvelukodeissa ja hoitolaitoksissa vanhuksille tarjottu ohjelmatarjonta on usein aivan liikaa painottunut uskonnolliseksi. Virkistys- ja kulttuuripalveluja tulee järjestää etupäässä muulta kuin uskonnolliselta pohjalta. Hartaushetkille voisi olla myös samaan aikaan vaihtoehtoja.

Sairaaloissa, palvelukodeissa ja hoitolaitoksissa tulee nykyistä paremmin huolehtia myös uskonnottomien erityispalveluista. Niin kaikille potilaille ja hoitopalveluja saaville kuin erityisesti myös uskonnottomille tulee järjestää henkistä hyvinvointia tukevia ja kriiseissä auttavia psykologisia asiantuntijapalveluja sekä muuta tukea. Tämä koskee myös saattohoitoa.

Hautaustoimi

Kirkon erityisasema hautaustoimen järjestämisessä tulee poistaa. Yhteisöveron antaminen kirkolle pitää lopettaa, ja hautaustoimintaa tulee tukea yhteiskunnan taholta muulla tavalla. Myös muiden yhteisöjen ylläpitämien hautausmaiden tulee saada valtion tukea samaan tapaan kuin kirkonkin niin, että hautapaikkamaksut voidaan pitää kohtuullisena kaikilla hautausmailla.

Uskonnottomia vainajia ei pidä haudata kirkollisin menoin muulloin kuin siinä tapauksessa, että henkilö on ennen kuolemaansa kirjallisesti ilmaissut haluavansa papin haudalleen.

Uskonnottomien seremoniapalveluiden järjestämiseen tulee yhteiskunnan taholta suunnata huomattavaa taloudellista avustusta samoin kuin hintatukea varsinkin niin kauan kuin kirkon taloudellista toimintaa

tuetaan mm. verotusoikeuden muodossa. Uskonnottomien hautapuhujien ja ohjelmapalvelujen suorittajien koulutukseen ja täydennyskoulutukseen tulee myös saada erityistä tukea yhteiskunnan taholta.

Julkisia terveys- ja sosiaalipalveluja tulee myös kehittää niin, että vainajan omaisille voidaan tarvittaessa järjestää uskonnottomalta pohjalta toimivaa asiantuntevaa kriisiapua. Myös uskonnottomien etuja kulttuurijärjestöjen mahdollisesti tarjoamia kriisiapupalveluja pitää yhteiskunnan taholta tukea.

Valtiovallan symboliset eleet

Valtiovallan tulisi olla katsomuksellisesti neutraali. Se ei saisi suosia mitään uskontoa eikä uskonnollisuutta uskonnottomuuden kustannuksella. Kirkon ja valtion lainsäädännöllinen erityissuhde tulisi vihdoin lopettaa.

Valtiopäivien avajaisten virallisen ohjelman ei pitäisi kuulua juhla jumalanpalveluksia. Jatkossa valtiopäivien avajaiset ja muut vastaavat valtiolliset juhlatilaisuudet voitaisiin järjestää täysin ilman uskonnollisia menoja, kuitenkin vaikkapa siten, että virallisen ohjelman jälkeen halukaille olisi mahdollisuus saman tien mennä kirkon itsensä järjestämään juhla jumalanpalvelukseen.

Valtion nyt suosimien kirkkojen keskusvirastoilta pitäisi poistaa valtiolipun käyttöoikeus. Valtion ei pitäisi symbolisestikaan pitää kirkkoja valtiovallan osana.

ja lainsäädäntö

Perustuslaki kieltää syrjinnän sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perustella. Kuitenkin uusi, vuonna 2004 voimaan tullut Yhdenvertaisuuslaki täsmentää kaikkia näihin liittyviä ihmisoikeuksia vain liittyen ammattiin, työelämään, koulutukseen tai ammatillisiin järjestöihin.

Sen sijaan muihin asioihin, kuten sosiaalisiin palveluihin ja turvaan, asevelvollisuuteen, asumiseen ja yleisölle tarjottaviin palveluihin nähden Yhdenvertaisuuslaki tarjoaa erityistä turvaa vain etnisen

alkuperän perusteella tapahtuvaan syrjintään.

Ilmeisesti uskonnottoman katsomuksen omaavan vähemmistön oikeuksien tehostamista syrjintää vastaan ei Suomessa pidetä yhtä tärkeänä kuin etnisten vähemmistöjemme kohdalla. Tämä osoittaa, että uskonnottomien ongelmakysymyksiä ei ole vielä tiedotettu.

Toisaalta perustuslain syrjintäkielto on yhä olemassa ja koskee kaikkia tilanteita. Näin ollen ihmisten pitää myös itse pitää kiinni oikeuksistaan ja reagoida kokemaansa syrjintään kääntymällä uskonnottomien etujärjestöjen puoleen, tuomalla asia mahdollisesti julkisuuteen sekä ryhtymällä tarvittaessa oikeustoimiin.

Kirkon verotusoikeus ja valtion verokoneiston käyttö tulee lopettaa; kirkko voinee hoitaa jäsenmaksujensa kannon vaikkapa saman tapaan kuin ammattiliitot. Yhteisövero kohdistuu myös uskonnottomiin; yhteisöveron osan luovuttaminen kirkolle tulee myös lopettaa.

Maailmassa tapahtuu varmasti jatkuvasti paljon pahempiakin ihmisoikeusrikkouksia kuin mitä on uskonnottomien ihmisten syrjivä kohtelu Suomessa. Ihmisoikeudet ovat kuitenkin jakamattomia siten, että yksi sortotoimi luo pohjaa toisille sortotoimille. Samoin syrjinnän lopettaminen yhdellä osa-alueella lisää mahdollisuuksia edetä parempaan myös toisilla alueilla.

Ihmisoikeudet ovat myös kulttuurisesti kehittyviä, edistyviä. Esimerkiksi naisten ihmisoikeuksien polkemista pidettiin monissa asioissa Suomessa sata vuotta sitten luonnollisena osana myös meidän kulttuuriamme. Naisten oikeuksien tiedostaminen, niiden näkeminen uudella tavalla, on ollut edellytys naisten asemien parantamiselle monissa maissa. Vastaava muutos on tapahtunut suhtautumisessa seksuaalisiin vähemmistöihin.

Uskonnottomien kulttuurista identiteettiä tulee tukea julkisen vallan taholta muun muassa avustamalla heidän etu- ja kulttuurijärjestöjensä toimintaa ja heille suunnattavien erityispalvelujen tarjontaa. Tärkeintä on kuitenkin huolehtia uskonnottomien ihmisten sekä erityisesti lasten ja nuorten yhdenvertaisesta kohtelusta. ●

Nuori, kieltäydy lukio- uskonnonopet-

Kaikki meidänkoululaisemme, jotka silloin erosivat kirkosta, erosivat vasta 18-vuotiaina, olivat 15-vuotiaina yrittäneet turhaan saada vanhempiensa suostumuksen eroamiseensa ja, jos lukio olisi jo silloin ollut luokaton, olisivat kieltäytyneet uskonnon kursseista heti lukion alusta alkaen.

Näin varmasti ja vallankumouksellisesti osaan puhua, sillä viittasin täsmälleen itseäni, ja olen tutkiskellut itseäni. Opikouluaikaani lankesi 60-luvulle; lukioista tuli vuosiluokkiin sitomaton eli kurssimuotoinen 90-luvun alkupuoliskolla. Voin silti verrata tuolloista itseäni nykynuoriin, kun nyt käännyin heidän puoleensa kehoituksella: Tehkää, kuten minä olisin tehnyt!

Todellakin, lukioon menevä nuori, joka on päättänyt erota kirkosta ja joka haluaisikin heti niin tehdä, mutta joka joko ei ole saanut tähän tarvitsemaansa huoltajien suostumusta tai joka ei ole sitä edes tohtinut pyytää, voi silti kieltäytyä uskonnon kursseista, kunnes on päässyt eroamaan kirkosta, minkä jälkeen hän voi suorittaa vaadittavat elämänskatsomustiedon kurssit.

Käytännössä tämä toteutuu seuraavasti. Nuori ei ota uskonnon kursseja lainkaan opinto-ohjelmaansa, vaan merkitsee elämänskatsomustiedon pakolliset kurssit ainakin alustavasti neljänteen opintovuoteen. Jos koulu kuitenkin loukkaavasti ja mahdollisesti myös virheellisesti menetellen vaati-

on uksesta!

si uskonnon kurssien merkitsemistä ohjelmaan, niin näiltä kursseilta voi kuitenkin jäädä pois, kunnes ne voi vaihtaa elämänkatsomustiedon kursseiksi. Muiden lukion aineiden kurssit ja ylioppilaskirjoituksetkin voi joka tapauksessa suorittaa normaaliin tahtiin, kolmessa vuodessa.

Elämänkatsomustiedon kurssit olisi kannattavaa opiskella itsenäisesti etukäteen. Silloin saisi myös pohjan vastata ylioppilaskirjoituksissa elämänkatsomustiedon kysymyksiin. Jokainen ei omatoimiseen opiskeluun kuitenkaan ehkä kykenisi, vaan kaipaaisi tuekseen normaaleja opetusryhmiä.

Huoltajien suostumusta kirkosta eroamiselle kannattaa pyytää vetoamalla tähän uskonnon kursseista kieltäytymiseen. Pitää korostaa, että suostumuksen epääminen hankaloittaa nuoren koulunkäyntiä, ja ehkäpä kohtalokkain seurauksin. Siis pitää pyytää uudestaan, jos on aiemmin tullut torjutuksi, ja pitää rohjeta pyytää, jos ei ole aiemmin rohjennut.

Silloin voi käydä, että kirkosta pääsee sitenkin eroamaan aiemmin kuin 18 vuotta täytettyään. Tällöin, mutta myös jos on keväällä syntynyt, elämänkatsomustiedon kolmen pakollisen kurssin suoritus pitää yrittää saada mahtumaan kolmeen ensimmäiseen lukiovuoteen.

Tietysti tällä vapaudella voi olla hintansa. Lukio saattaisi venyä neljänteen vuoteen elämänkatsomustiedon kurssien tähden varsinkin sellaisen osalta, joka täyttää 18 vuotta vasta kolmannen lukiovuoden syksynä, kuten itse täytin. Tältä seikalta en suinkaan ummista silmiäni.

Mutta miksi nuori toimisi näin? Kyseessä olisi toisaalta katsomuksellisen ja toisaalta yhteiskunnallisen omantunnon asia.

Katsomuksellinen omatunto koskee itse uskonnonopetusta. Se ei ole oleellisesti muuttunut kouluajoistani. Kesällä 2001 tutustuin kaikkiin markkinoilla oleviin lukion uskonnon oppikirjasarjoihin. Niistä parhaimmaltakin tuntunut katsoi maailmaa niin paljon kirkosta ja kristinuskosta käsin, että minua ahdisti kuvitelma, että joutuisin sellaista osana kouluopetusta lukemaan. Omana aikani olin aineessa mahdollisimman passiivinen, ja käytin aineen tunnit muiden aineiden läksyjen lukuun. Mutta nyt tiesin, että sellaiseen en uudestaan lähtisi, vaan menettelisin arvokkaammin, ja kieltäytyisin koko aineesta.

Vuonna 2001 kävin läpi myös peruskoulun uskonnonkirjat. Opetus on uskonnollista todellisuuskäsityksen vääristämistä ja siis uskonnon harjoittamista, vaikkakaan ei eduskunnan kannan mukaan. Samasta on kyse koko koulun ajan. Lukion uskontoa kyläkin vähätellään miedoksi, mutta sillä ei ole merkitystä tiedostavalle, joka ei hyväksy koko oppiainetta. Opetus ei edes voisi muuttua lukiossa toisenluonteiseksi. Todellinen muutoshan menetelmiltään ateistiseksi johtaisi siihen, että koulun olisi pyydettävä anteeksi peruskoulun uskontoa ja lakkautettava se.

Näin ollen koululaisten, jotka moittivat uskonnonopetuksen sisältöä, on sisällön muuttamisen sijasta vaadittava koko oppiaineen lakkauttamista, tai ainakin itsensä osalta oppiaineesta vapautumista.

Koululainen saattaa valittaa uskonnon pakollisuutta. Tuntuishan helpommalta saada muutos oppiaineen kuin kirkon jäsenyyden pakollisuuteen. Järkevä vaatimus, ja lähempänä toteutumista oleva, on kuitenkin se, että on oltava oikeus erota kirkosta, jolloin voi jättää uskonnonopetuksen.

Kirkkoon kuuluvalla nuorella, joka ei halua olla kirkon jäsen ja joka ei kenties koskaan edes ole kokenut kirkon jäsenyyttään omakseen, kuten itse en ollut kokenut, tämä jäsenyys voi olla syvästi vastoin katsomuksellista omaatuntoa sekin. Sitä se oli minulle; kirkon jäsenyydestä eroon pääsy merkitsi "koko elämäni eheyttä".

Asiat kytkeytyvät toisiinsa. Uuden uskonnonvapauslain valmistelussa perim-

mäinen perustelu sille, että 15—17-vuotias nuori tarvitsee huoltajien suostumuksen kirkosta eroamiseensa, oli, että huoltajat voisivat suostumuksensa eväämällä pitää nuoren uskonnonopetuksessa.

Näin ollen lukiolaisen, joka on kirkon jäsenyyttään vastaan, on huomattava, että kieltäytyessään lukion uskonnonopetuksesta hän myös parhaiten vastustaa tätä jäsenyyttään. Kuinka voisikaan alistua kirkon oppien opetukseen, kun sillä tavoin alistuisi myös kirkon pakkojäsenyyteen ja sen viimekätiseen perusteluun?

Tässä tuli esille uskonnon kurseista kieltäytymisen yhteiskunnallinen omantunnon syy: väärän lain vastustaminen ja toiminta lain korjaamisen puolesta.

Erityisesti nuorella, joka on pyytänyt turhaan huoltajiensa suostumusta kirkosta eroamiseensa, olisi todella hyvät syyt kieltäytyä uskonnon kurseista. Suostumuksen eväämisestä ei tietenkään voi mitään hyvää nuorelle seurata. Kuinka hän voisikaan ottaa sellaisen kirkon mukaista opetusta, jonka yhä edelleen haluama laki oli häntä niin suuresti nöyryyttänyt? Mitä tahansa huoltajat olivatkaan torjunnallaan ajatelleet, he eivät ainakaan pystyisi sillä pitämään nuorta uskonnonopetuksessa.

Suostumusta ei tietenkään ole välttämättä edes helppo pyytää. Minulla se juuri asian hankaluuden tähden lykkääntyi kesään lukion alla, vaikka siihen suuntaan olin ajatellut jo vuosia. En sitten edes kenellekään kertonut, että olin pyytänyt vanhemmiltani suostumusta kirkosta eroamiseen ja uskonnonopetuksen jättämiseen mutta jäänyt sitä vaille. Kirkon jäsenyyteni oli siis aivan valheellinen. Tilanteeseen olisi kuitenkin tuonut raikkautta se, jos olisi voinut omalla päätöksellään kieltäytyä uskonnonopetuksesta, kuten nykyään voisi.

Osoittamallani uskonnonopetuksesta kieltäytymisellä tavoiteltaisiin viime kädessä lakien muuttamista. Täsmällisemmin sanoen uskonnonvapauslakia tulisi muuttaa niin, että 15 vuotta täyttänyt henkilö saisi itsenäisesti päättää uskonnollisesta asemastaan eli liittymisestäään uskonnolliseen yhdyskuntaan tai eroamisestaan siitä. Tämän ikärajan tulisi mielestäni kyllä olla alempi; oma tavoitteeni on muun lain-säädännön kannalta aivan mahdollinen 12

vuoden ikäraja. Kompromissi olisi 14 vuoden ikäraja, joka ottaisi huomioon myös omista ajoistani vuoden varhennetun kirkon nykyisen rippikouluiän. Rippikouluun en itse osallistunut, enkä muuten olisi osallistunut, vaikka se olisi ollut jo aiemmin; olinhan kirkkoa vastaan.

Perusopetuslakia tulisi vastaavasti muuttaa niin, että 15 (tai vastaavasti 12 tai 14) vuotta täyttänyt uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumaton oppilas osallistuu elämäntutkimustiedon opetukseen, ellei hän sitten itse ilmoittaudu enemmistön uskonnonopetukseen. Sääntö olisi siis sama kuin lukiossa. Tuon iän täyttäneen kirkon jäsenen, jonka jäsenyys perustuisi siis vapaaehtoisuuteen, olisi osallistuttava uskonnonopetukseen. Erityisenä perusteluna tälle kirkon jäsenten sulkemiselle elämäntutkimustiedon opetuksesta olisi uskonnottoman katso-musvähemmistön suojelu.

Lukiolakia ei tarvitsisi muuttaa, sillä uskonnottoman katso-musvähemmistön suojelun ymmärrettäisiin koskevan (nuoriso)-lukiotakin. Vastaavastihan suojellaan ortodoksisvähemmistöäkin.

Olisi varmaankin nuoria, jotka haluaisivat pysyä kirkon jäseninä ja silti osallistua elämäntutkimustiedon opetukseen. Mutta heidän mukaanottamisestaan voisi juuri tulla oppiaineelle vaara, koska kirkko saattaisi sitten vedota siihen, että oppiaineeseen osallistuu sen jäseniä, ja vaatia opetuksen luonnetta muutettavan sen tähden uskonnonopetuksen suuntaan. Se olisi onnetonta, koska aineen kohderyhmä, uskonnottomat, ei voisi vaihtaa ainetta mihinkään muuhun. Oppiaine ei nykyiselläänkään edes ole kovin kelvollinen uskonnottomalle. Aineesta vaihtoehtoa etsivät kirkon halukkaat jäsenet joutuisivat silloin ehkä myös huomaamaan, että juuri heidän tähtensä kyseessä ei enää olisi mikään todellinen vaihtoehto.

Erityisen onneton olisi se ratkaisu, että lukiossa uskonnonopetus ja elämäntutkimustieto tulisivat vaihtoehtoisiksi, mutta kirkosta pääsisi itsenäisesti eroamaan vasta 18-vuotiaana. Kirkko voisi silloin käyttää vaikutusvaltaansa oppiaineeseen niidenkin osalta, jotka kirkko pakottaa olemaan jäsenensä vastoin omaatuntoa.

On myös huomattava, että (nuoriso)lukion uskonnon kurseista voi kieltäytyä vain, jos on etukäteen päättänyt erota kir-

kosta ensimmäisen tilaisuuden tullen. Kaa-vailemaani taisteluun uskonnonvapauden puolesta eivät kirkon halukkaat jäsenet voisi osallistua; miksi heidän sitten tulisikaan saada haukata rusinat pullasta?

Taistelusta siis olisi kysymys. Tähän taisteluun lähtemisessä kynnys olisi onneksi matala. Päätös olisi omissa käsissä. Keneltäkään ei tarvitsisi kysyä lupaa. Minulla asia olisi käynnistynyt jo siksi, että minun olisi omantunnonsyistä ollut aivan mahdollonta valita *vapaaehtoisesti* itselleni uskonnon kursseja.

Tietysti taisteluun lähtemisessä voisi arveluttaa sen kova hinta lukioajan mahdollisena venymisenä.

Itse olisin ollut valmis kestämään lukioaikani pitkittymisen. Minulla on tähän esittää perusteluksi vertauskohta. Jo keskikoululaisena 60-luvun puolivälissä päätin kieltäytyä aseista ja tietysti myös aseettomasta palveluksesta armeijassa, vaikka tuolloin se olisi voinut merkitä pitempiaikaista vankeila- tai työleirituomiota. Juuri sensuuntaiset lehtitiedot kiihdyttivät ja innostivat mieltäni. En koskaan edes ehtinyt vakavissani ajatella itseäni armeijan käyväksi. Siviilipalvelukseen menin sitten väitöskirjani valmistuttua.

Aseistakieltäytyjäliike sai vuonna 1969 aikaan toimivamman siviilipalveluslain ja vielä 1987 lopetetuksi koko mahdolliseksi osoittautuneen vakaumuksen tutkintajärjestelmän. Liikettä on arvosteltu epärealistiseksi sikäli, ettei se kykene vaikuttamaan armeijaan, mutta tähän voi vastata, että liikkeen jäsenet pystyvät ainakin estämään armeijan vaikutuksen itseensä. Liikkeen tavoitteena on toki koko asevelvollisuuden kyseenalaistaminen, ja siitähän on nykyään keskustelua käytykin, ei tosin liikkeen pakkotamana.

Vastaavaa voisin toivoa uskonnostakieltäytyjäliikkeeltä. Se voisi pakottaa uskonnonvapauslain korjaamiseen. Tämä liike ei ehkä voisi vaikuttaa uskonnonopetuksen asemaan, mutta liikkeen jäsenet voisivat lukiossa estää uskonnonopetuksen vaikutuksen itseensä.

Se, etten olisi päässyt lukiosta kolmessa vuodessa, olisi tietysti ollut minulle hirvittävä isku, koska tein niin kovin paljon töitä koulun eteen ja halusin niin kovin lähteä

yliopistoon lukemaan matematiikkaa. Mutta kaikkea hyvää ei saa uhrauksitta, ja joidenkin on aina oltava edelläkävijöitä ja maksettava siitä hintansa.

Se, että järkeenkäypien omantunnonsyiden tähden joutuisi mahdollisesti jopa omasta ahkeruudesta riippumatta käymään lukiota yli normaalin ajan, olisi mielestäni kylläkin vastoin perustuslaissa taattua kansalaisten yhdenvertaisuutta lain edessä.

Uuden uskonnonvapauslain mukaan lapsen uskonnollisesta asemasta päättävät hänen huoltajansa yhdessä. Säännöksen lähtökohtana hallituksen esityksessä esitetyssä lain perusteluissa on lapsen uskonnollisesta asemasta päättämisen määrittäminen lapsen huollon piiriin kuuluvaksi asiaksi. Alle 15-vuotiaan lapsen huoltajat saivat näin lisää vapautta lapsen suhteen, mikä antaa myös lisää vapautta lapselle. Huoltajien vastuu samalla lisääntyi. Mutta erityisen suuresti, ennalta-arvaamattoman paljon, lisääntyi lukion uskonnonopetuksesta kieltäytyvän nuoren huoltajien vastuu.

Tällaisen nuoren pyytäessä suostumusta kirkosta eroamiseksi huoltajat eivät enää voisi noin vain mielivaltaisesti ja itseään suojellakseen hylätä pyyntöä, kuten he pystyivät aina tekemään luokallisen lukion aikana. Nuoren koulunkäynnin sujuvuuden turvaaminen on yksi keskeisimmistä hänen huoltonsa seikoista. Sujuvuutta vaarantaisi jo se, että nuori ei pääsisi jatkamaan katsomusaineen, nyt elämäntutkimustiedon, opiskelua heti lukioon siirryttyään, vaan joutuisi järjestelemään aineen opinnot poikkeusaikatauluun. Tällöin vaarana olisi vielä aineen opintojen siirtyminen kolmannestakin lukiovuodesta tuonneemmaksi. Sellainen lapsen huolto olisi aivan vastuutonta, ja syynä siis olisi se, että huoltajat eivät tekisi vaadittavaa päätöstä toisessa lapsen huollon kysymyksessä, nuoren uskonnollisen aseman saattamisessa riittävän ajoissa kohdalleen.

Huoltajien vastuuttomuus olisi erityisen selvää, koska he eivät kuitenkaan voisi pakottaa nuorta uskonnonopetukseen. Luokaton lukio vei heidän valtansa tähän. He voisivat ripustautua vain siihen, että nuorella irvokas kirkon jäsenyys jatkuisi vielä hetken aikaa, kunnes hän sitten entistäkin katkerampana pääsisi riuhtaisemaan itsensä

irti siitä.

Suostumuspyyntöjen hylkääjät eivät lie ne koskaan tekoaan anteeksi pyytäneet, eikä heille olisi syytä sitä anteeksi antaakaan. Mutta nyt hylkääminen voi johtaa niin kohtuuttomiin konkreettisiin seuraamuksiin, ettei anteeksi-
pyyntö riittäisikään niiden korjaamiseen.

Se, että lukio-opinnot pääsisi päättämään vasta joskus ylioppilaskirjoitusten jälkeen, voisi johtaa lukion jälkeisten opintojen alun viivästymiseen vuodella. Tällöin viivästyisivät myös ammatin valmistuminen ja ammatissa ansaitsemaan pääseminen. Siitä aiheutuisi elinikäisten tulojen ja eläkkeen lasku. Pitää huomata, että pois jäisi viimeinen työvuosi, jolloin kenties on uransa huipulla.

Tällaisesta vastuuttomasta huollosta aiheutuneesta taloudellisesta vahingosta olisi nuoren sopivassa vaiheessa täysi syy nostaa vahingonkorvausoikeudenkäynti huoltajiaan vastaan. Minulle on sanottu, että vahinkoa voisi olla hankala osoittaa, mutta ainakin maan hallitus nyt talouspolitiikkansa linjauksessa kautensa puolivälissä piti nelivuotiseksi venyvää lukiota haitallisena kansantaloudelle.

Oikeusjutussa menestymiseen toki tarvittaisiin, että kantaja voisi osoittaa huoltajien olleen perillä, mihin heidän vastuuttomuutensa olisi väistämättä johtamassa. Uskonnonopetuksesta kieltäytyvän lukiolaisen on siis parasta aina pitää huoltajat ajan tasalla, muutenkin. Hänen on pyydettävä huoltajilta suostumusta kirkosta eroamiseensa ehkäpä uusiutuvasti hankalaan opiskelutilanteeseensa vedoten, ja kerrottava, mitä haittaa kiellosta seuraa.

Voi silti käydä, että selvistä varoituksista huolimatta huoltajat eivät halua tajuta

KUVA: Janne Vainio

ja että siitä sitten valitettavasti seuraa aihe oikeudenkäyntiin; mutta huoltajat eivät tällöin pääsisi palkhästä ainakaan tietämättömyyteen vedoten.

Oikeudenkäynti, jonka huoltajat häviäisivät, olisi arvokas. Se saisi aikaan huomiota ongelmalle, ja toivon mukaan johtaisi uskonnonvapauslain pikaiseen korjaamiseen.

Sellainen olisi parasta myös oikeudessa hävinneille huoltajille, koska kun taistelu olisi sitten päättynyt voittoon eli lain korjaamiseen, voisi lukiassa uskonnosta kieltäytynyt antaa näille huoltajille anteeksi.

Huoltajille on siis parasta, että jos he aiheuttavat vahinkoa nuoren uralle, he häviävät oikeudessa tälle nuorelle. Muuten voisi nimittäin käydä niin, että he häviävät tämän nuorensa. Sillä ainakin jos olisin itse voinut kieltäytyä uskonnonopetuksesta ja se sitten olisi johtanut yliopisto-opintojeni siirtymiseen, kyse olisi ollut niin käsittämättömästä vanhempieni piittaamattomuudesta kohtaan, että olisin katkaissut välini heihin. Lain korjaamiseen asti nimittäin. Mutta siihenhän olisi sitten voinut kuluakin pal-

jon aikaa, sillä kirkko ei ole hyvä, kirkko on paha, jollaiseksi se on myös tehnyt niin monen kirkosta eroon haluavan nuoren vanhemmat.

Toki jo molemminpuoliset inhimilliset vahingot taloudellisia ajattelematta olisivat niin suuret, että huoltajien olisi tarkoin kuultava nuorta ja mukauduttava ajoissa välttämättömyyteen.

Uskonnostakieltäytyjän tavoitteena ei ole vain ajautuminen eroamaan kirkosta vasta 18 vuotta täytettyään, vaan tietysti kirkosta eroamaan pääseminen alle 18-vuotiaana vetoamalla huoltajiin nyt hyvällä, konkreettisella syyllä. Opiskelun sujuvuuden takaaminen tuntuisikin helpommalta keskustelunaiheelta huoltajien kanssa kuin kirkosta eroaminen; jälkimmäinen hän olisi vain keino edelliselle, vaikkakin myös vakaumuksen asia. Keskusteluasetelma olisi aivan toinen kuin luokallisen lukioon aikaan.

Huoltajien olisikin toimittava vastuullisesti, ja annettava nuorelle suostumuksensa. Voisi olla, että huoltajat kokisivat joutuvansa tekemään niin pakon edessä ja että se loukkaisi heitä. He voisivat kysyä, miksi laki vaatii suostumuksen pyytämistä, kun suostumuksen antamiselta ei voi kieltäytyä. Miksi nuori ei saa erota kirkosta omalla päätöksellään? Sellaista puhetta toivoisi tietysti tulevan julkisuuteen.

Mutta tilanne on tällainen, sillä laista ehdotuksen tehnyt uskonnonvapauskomitea ei edes pannut merkille — saati ottanut varteen — sitä, että lukion muuttuminen kurssimuotoiseksi ja opiskelijalle puhevalan opinnoissaan antavaksi parantaa nuoren uskonnonvapautta. Kieltäytymällä uhrautumisvalmiisti uskonnonopetuksesta nuori voi yrittää pakottaa huoltajat suostumaan kirkosta eroamiseensa. Tätä ei komitea kyennyt ajattelemaan, kun ei halunnut; sen mukaanhan piti käydä päinvastoin. Nuori voi kyllä joutua antamaan vapaudesta uhrinsa opintojensa pitkittymisenä, mistä myös huoltajat voivat joutua kärsimään. Komitea ei tätäkään pohtinut, vaan se jätti nuoret ja heidän huoltajansa niin vaarallisille vesille alttiiksi, että sen ehdotus 18 vuoden ikärajan säilyttämisestä oli aivan vastuuton.

On sanottu, että koulu ehkä tulisi vastaan. Helsinkiläinen lukio, johon olin yhteydessä, vaatii elämäncatsomustiedon pakollisista kurssista ensimmäisen suoritettavan luokkatyöskentelynä; sen jälkeen kaksi jälkimmäistä saisi suorittaa tenttimällä. Tällöin kolmantena lukiosyysynä 18 vuotta täyttävä ja vasta silloin kirkosta eroamaan pääsevä uskonnostakieltäytyjä pystyisi suorittamaan elämäncatsomustietoa vasta neljäntenä syksynä. Suurella paikakunnalla jonakin ajankohtana omasta koulusta puuttuva kurssi voisi löytyä toisesta koulusta. Mutta muuten koululta siis vaadittaisiin vastaantuloa tenttimahdollisuuksien järjestämisenä, ja opiskelijalta venymistä, jotta kolmen vuoden raja ei ylittyisi.

Kuitenkaan ei opiskelija voisi olla varma eikä koulu voisi taata sitä etukäteen, että opiskelijalle kolme vuotta riittäisi. Huoltajat voisivat vielä vähemmän olla tästä vakuuttuneita. Vastuunsa tuntevien huoltajien olisikin oltava hyvin varovaisia ja annettava suostumuksensa heti lukion alkaessa. Koulun tulisi varoittaa uskonnostakieltäytyjän huoltajia siitä, että uskonnonvapauslaki on jäänyt jälkeen lukion kehityksestä ja on nyt seurauksiltaan arvaamaton.

Koulu ei tietenkään saa sallia kirkkoon kuuluvan osallistuvan elämäncatsomustiedon pakollisiin opintoihin. Jos koulu muuten pyrkii joustavuuteen nuoren jo erottua itsenäisesti kirkosta ja yrittää näin pelastaa opiskelijan ja huoltajat neljännen lukiovuoden hankaluudelta, se itse asiassa nakertaa uskonnonvapauslain perusteluna käytettyä huoltajien uskontokasvatusoikeutta jälkikäteen. Koulun olisikin rehellisintä kehottaa jo aikaisemmassa vaiheessa huoltajia lupumaan järjestäytyneesti tämän oikeuden rippeistäkin ja sallimaan nuoren erota kirkosta.

Itse havaitsin mahdollisuuden kieltäytyä lukion uskonnonopetuksesta heti kesäkuussa 2001 luettuani uskonnonvapauskomitean mietinnön ja järkyttyäni uudistusten puutteesta. Internetin keskustelupalstoilla näin sitten annetun uskonnonopetuksesta eroon halunneelle kysyjälle neuvon, jonka nyt olen antanut kehotuksena. Samaa neuvoa on jaettu Vapaa-ajattelijain liiton toimistosta, ja neuvo on luettavissa myös Pohjois-Savon vapaa-ajattelijain Oi-

Tietoisuuden vapaus ja todellisuuskäsitys

Oxfordin yliopiston kustantamo (OUP) laitoi loppuunmyyntiin ateistifilosofi **Hugh LaFolletten** toimittaman teoksen *The Oxford Handbook of Practical Ethics* (=Oxfordin käytännön etiikan käsikirja, ISBN 0-19-824105-4, 2003). Täältä suomesta käsin se oli pakko ostaa täydellä hinnalla. Tätä kirjoitettaessa liiton työllistettävä **Jani Kauppinen** suomentaa **Andrew Altmanin** kirjoitusta *Freedom of Speech and Religion* (= sanan- ja uskonnonvapaus).

Kirjoituksessa tarkastellaan toisaalta niitä ajatuksia, joiden mukaan uskonnot tarvitsevat jonkinlaista säätelyä ja toisaalta niitä ajatuksia, joiden mukaan ei ole aihetta puhua muista vapauksista erillisestä uskonnonvapaudesta tai edes *tietoisuudenvapaudesta* (tämä hyvä uusi suomen kielen sana on Jani Kauppinen keksimä).

Tietoisuudenvapaus on perusedellytys sille, että ihminen voi muodostaa oikean *todellisuuskäsityksen*. Oikea todellisuuskäsitys vastaa todellisuutta. Jotkut luonnontieteilijät (esimerkiksi **Gordon Kane** teoksessaan *Supersymmetria*, Art House, 2001, ISBN 951-884-310-4) ajattelevat, että todellisuuskäsitys on uusi nimitys sanalle teoria. Perinteisemmät ajattelijat ovat sitä mieltä, että teoria – sanan paras suomennos on *todellisuuskuvitelma*.

Todellisuuskuvitelma saattaa olla kokonaan inhimillisen mielikuvituksen tuotetta, mutta siihen saattaa kuulua myös väitteitä, jotka ovat perusteltuja. Ihminen saattaa joskus osoittaa todellisuuskuvitelman *oikeaksi karkeistukseksi* (**Kari Enqvistin** luoma käsite), ja todellisuuskuvitelma saattaa osoittautua kokonaan mielikuvituksen tuotteeksi. Esimerkiksi Gordon Kanan edellä mainittu kirja on todellisuuskuvitelma, jossa on mukana sekä oikeita karkeistuksia että väitteitä, joiden totuudesta meillä ei ole tiistaiseksi tietoa. Tarinat muka historiallisesta **Jeesuksesta** ja historiallisesta **Moosesesta** ovat osoittautuneet kokonaan mielikuvituksen tuotteiksi.

Oikealle todellisuuskäsitykselle voidaan asettaa suuri joukko *normeja*. Normien määrästä ja laadusta ei varmaan päästä koskaan

Kirkolle ei saa antaa mitään, jos jäs-

keustietoa-sivuilla.

Ryhdyin levittämään tietoa. Aloitin verkossa toimineessa kulttuuriministerin vaikuttajaklubissa 20.2.2002. Olen keskittynyt aiheeseen tai sivunnut sitä 25 sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksessani. Uskonnonvapauslain käsittelyn yhteydessä lähetin sähköpostiviestejä ja kirjeitä asianomaisille ministereille sekä kansanedustajille. Valistuksen sivistysvaliokuntaan mennyttä lukolaisten liiton puheenjohtajaa. Eduskunnan perustuslakivaliokuntaan en päässyt asian tuntijaksi, mutta lausunnokseni tarkoittamastani kirjelmästä valiokunta sai kyllä näkemykseni tietoonsa, kuten sen puheenjohtaja minulle vastasi. Asiasta kuulla sai myös valtiosihteeri **Raimo Sailas**. Laki säilyi, mut-

yksimielisyyteen, mutta esitän seuraavassa muutamia sellaisia oikealle todellisuuskäsitykselle asetettavia normeja, jotka tämän vuosituhannen luonnontieteilijäin pitäisi minun mielestäni ottaa nykyistä tarkemmin huomioon.

1. Todellisuuskäsityksen pitää perustua *tosiasioihin* eikä toiveisiin, tunteisiin ja kuvitelmiin.

2. Todellisuuskäsityksen käyttämien *peruskäsitteiden* pitää olla tosiasioita vastaavia, selkeitä, ymmärrettäviä ja vailla tunnemerkitä.

3. Havainnot voivat olla virheellisiä, puutteellisia ja ristiriitaisiakin, mutta joka tapauksessa todellisuuskäsityksen pitää perustua *havaintoihin*.

4. Todellisuuskäsityksen tulee olla *sisäisesti ristiriidaton*.

5. Todellisuuskäsityksen perusteella pitää pystyä ainakin joillakin todennäköisyyksillä ennustamaan tulevia tapahtumia.

6. Todellisuuskäsityksen pitää pystyä *aidosti selittämään* tapahtumia ja ilmiöitä (kausaalisia eli syysehdesehtelyksiä on oltava mukana).

7. Todellisuuskäsitys ei saa olla ristiriidassa todellisuudesta tehtyjen havaintojen kanssa.

8. Todellisuuskäsityksen pitää selittää ilmiöt mahdollisimman pienellä määrällä käsitteitä ja peruslauseita (Occamin partaveitsi, yksinkertaisuusperiaate).

9. Käytetty matematiikka on vain eräs kieli. Todellisuuskäsityksen matemaattinen kauneus tai viehättävyys ei ole perustelu todellisuuskäsitykselle. Tosin monille matematiikan lauseille on aivan yksinkertaisia ja jokaiselle käsitettäviä tulkintoja (esimerkiksi lukujen käyttö maitokau-

enenä on pakko olla vastoin tahtoa

ta eduskuntahan tulee aina jälkijunassa.

Kirkon pakkojäsenenä janosin uskonnonvapauden puutteen kritiikkiä.

Nyt samassa tilanteessa oleville nuorille tarjoan parempaa: keinon auttaa itse itseään ja yhteistä asiaamme.

Omat hylkääjävanhempani joutuivat muuten vielä kohtaamaan tekonsa. Eivät vain muisteluissa, vaan päätöksessäni, että en enää osallistu kirkollisiin tilaisuuksiin, en myöskään enkä eritoten niihin, jotka olisivat heidän hautajaistensa osana. Tähän päädyin, kun oivalsin, että niin minun olisi pitänyt päättää jo nuorena, ja kuten silloin olisinkin päättänyt, jos vain olisin jostain mallin saanut. Kirkolle ei saa antaa mitään, jos sen jäsen on pakko olla vastoin tahtoa. ●

pan ostoksia maksettaessa). On myös sellaisia matematiikan osia, joille ei ole keksitty mitään käyttöä todellisuuden kuvaamisessa. Joitakin matematiikan osia ihmiset ovat kehittäneet yleistämällä todellisuuden ilmiöistä

10. Todellisuuskäsitys ei saa perustua virheelliseen logiikkaan tai virheelliseen matemaatiikkaan.

Yllä esitettyjen kymmenen käskyn jälkeen tämän kirjoittaja päätti tutustua nykytodellisuuteen selaamalla postiluukusta juuri pudonneet viikonlopun mainokset. ■

Materiasta eli aineesta...

Maailman todellisuus on aineellista. Maailma koostuu itsensä kautta olemassa olevasta materiasta eli aineesta. Aine on ikuista, häviämätöntä ja siten myös luomatonta. Maailman todellisuus on ääretön. Aineen perustavanlaatuisin ominaisuus on suhteellinen ja loputon liike. Vaikka ns. *big bang* -teoria pitäisikin paikkansa, ei se merkitse että sitä ennen olisi ollut vain tyhjiyttä. Sanoohan jo vanha viisauksin, että tyhjästä on paha nyhjästä.

Uskonnot ovat melkein aina harrastaneet aineellisen todellisuuskäsityksen kieltämistä todellisuutta vääristävällä tavalla. Raamatun pohjalta uskovaiset joko kuvittelevat asioita tapahtuneeksi tai vain toivovat kerrottujen asioiden

tapahtuneen.

Uskontojen pääteesit ovat jääneet todistamattomiksi: niihin uskotaan ilman todisteita tai jopa todisteita vastaan. "Jumala on olemassa" on lause jota ei voida todentaa oikeaksi. Todella vaikeata se olisi, sillä vastakkainen väite "jumalaa ei ole olemassa" on puhdas tosiasiaväite. Jos tähän on valittamista, on huomioitava että todistuksen taakka on aina teorian esittäjällä eikä suinkaan kieltäjällä. Aineellisessa maailmassa ei yksinkertaisesti näytä olevan sijaa ns. yliluonnollisille ilmiöille.

Historiallista materialismia ei ainakaan toistaiseksi ole kukaan kyennyt minua tyydyttävällä tavalla kumoamaan. Jotain on aina ollut olemassa ja tulee aina olemaan. Todellisuus on aineellista ja aine on ollut ennen henkeä, taunta.

... ja uskonnonvapaudesta

Uskonnonvapauslaki on ollut Suomessa voimassa vuodesta 1923 lähtien. Se on osittain nurinkurinen laki; nimellisesti se antaa jokaiselle kansalaiselle oikeuden kuulua tai olla kuulumatta uskontokuntiin. Henkilökohtaisen vapauden ja itsenäisen ajattelun kannalta katsoen on kuitenkin loukkaavaa kun uskonasioissa omakohtaiseen ajatteluun kykenemättömiä puolustuskyyvottomia lapsia syntymän kautta liitetään seurakunnan yhteyteen kirkon jäseniksi. Tuollaiset liittymiset pitäisi tehdä vasta täysi-ikäisenä ja mielellään täydessä järjessä. Mutta kukapa silloin enää haluaisi seurakunnan jäseneksi...

Viimeistään koulussa alkava uskonnollinen indoktrinointi, eli vähemmän hienosti sanottuna aivopesu, tarkoittaa että ehdollistetaan lapsen tajunta uskontomyönteisellä aineistolla: opetetaan asioita joita ei voida käytännössä todistaa oikeiksi. Virheelliset ajatustottumukset saavat enemmän tai vähemmän pysyvän sijan lapsen mielessä. Tämä jättää jälkensä uskonnollisten ennakkoluulojen muodossa, joita läheskään kaikki eivät kykene myöhemmällä iällä voittamaan.

Olen tullut sellaiseen käsitykseen, että nykyisessä käytännössä vallitsevassa uskonnonvapaudesta ei kohtuudella voida puhua kuin lainausmerkeissä. Kysymys kuuluukin: koska saamme tilalle todellisen uskonnonvapauden? Uskonnonvapauden jossa ketään ei liitetä vastoin omaa tahtoa minkään seurakunnan jäseneksi. ■

Uskonnonvapaus? Nyt!

Kai Leivo

“KESKIVERTOIHMINEN, JOKA EI TIEDÄ MITÄ TÄLLÄ ELÄMÄLLÄÄN TEKISI, HALUAA UUDEN JOKA KESTÄÄ IKUISESTI.”

– ANATOLE FRANCE

Erinomainen filosofi **Benedictus de Spinoza** totesi eräässä aksioomassaan: “Jos jokin voidaan mieltää ei-olemassaolevaksi, niin sen olemukseen ei sisälly olemassaoloa.” Tuosta tulee mieleeni uskovaisten jumala. Jotain on kuitenkin aina ollut ja tulee aina olemaan; nimittäin ainetta ja energiaa. Vaikka ns. big bang pitäisi paikansa oman planeettamme kohdalla, ei sekään tyhjästä ole muodostunut. Kun aine + energia ovat häviämättömiä, voidaan niitä perustellusti pitää luomattomina. Niiden tuotteilla, esim. ihmisellä ja muulla elollisella, on nähtävästi alkunsa, kasvunsa ja loppunsa. Yliluonnollisia selityksiä ei kuitenkaan olemassaoloon tarvita - evoluutioteoria selittää jo paljon.

“Ei voi olla niin, että jokin samanaikaisesti on ja ei ole” kirjoitti puolestaan **Kantin** seuraaja **C. Wolff**. Minä päädyn sellaiseen ratkaisuun, että kaikki uskonnolliset hypoteesit ovat osoittautuneet mielikuvituksen villeiksi leikeiksi. Käytännössä todistamattomat dogmit jäävät jäljelle. Niiden pohjalle ei mielestäni taivaita kannata rakentaa. Jumala on jäänyt pelkäksi sanaksi jonka takana ei ole vastaavuutta.

Todellista uskonnonvapautta kuitenkin Suomeen kaipaisin. Mitä uskonnonvapautta sellainen on, että syntymän kautta omaan itsenäiseen ajatteluun kykenemättömiä lapsia liitetään seurakunnan jäseniksi? Se on nurinkurista uskonnonvapautta. Valtiokirkon kannalta katsoen ymmärrettävää mutta ei todellakaan hyväksyttävää. Todellista uskonnonvapautta on, kun ihminen täysikäisenä ja järjissään päättää haluaako liittyä johonkin uskonnolliseen seurakuntaan

vai katsooko tulevansa toimeen ilman uskontoa. Vapaa-ajattelijoiden vanhat yhteiskunnalliset tavoitteet -kirkko eroon valtios- ta ja uskonnonopetus pois kouluista odottaa vielä toteutumistaan. Mielestäni koulussa voisi uskonto (**Freudin** mukaan ihmiskunnan kollektiivinen pakkoneuroosi) olla aineena vertailevan uskontotieteen nimellä. Jokaiselle oppilaalle tulisi selväksi esim. se että **Jeesus**-myytti on vain muunnelma vanhemmasta **Krishna**-tarusta (ks. yhtäläisyyksistä **Erkki Hartikaisen** teoksesta Tieteellinen maailmankatsomus), jota on ryyditetty useilla stoalaisilla plagiaateilla, eseealaisuudella, ja ties mistä kaikista peräisin olevista lähteistä evankeliumit on koottu.

Lapsen tajuntaan ehdollistetut uskonnolliset ennakkoluulot aiheuttavat tietenkin sen, että niistä on välillä vaikea päästä eroon. Vaikka käytännössä kulkisi maallistuneesti, saattaa tulla elämäntilanne, jossa pyydetään uskonnolta helpotusta ja jumalalta apua. Tämä osoittautui ns. Frankfur- tin koulukunnan “kriittisen teorian” erään alullepanijan, **Max Horkheimerin**, osaksi. Kun omat yhteiskunnalliset unelmat eivät toteutuneet, Horkheimer vaati “transsendentaalista” oikeudenmukaisuutta.

“Horkheimerin *Der Spiegel* -lehdelle antama haastattelulausunto vaikutti tyrmistyttyvästi hänen kannattajiinsa. Ne opiskelijat, jotka pitivät Horkheimeria marxilaisena, olivat selvästi pettyneet. Porvarilliset kommentaattorit alkoivat puhua radikaalista käänteestä Frankfurtin koulun perustajien katsomuksista. Vanhan johtajan aatetoverit pitivät tässä arkaluonteisessa tilanteessa parempana vaieta. He ovat nähtävästi samaa mieltä kommentaattorien kanssa. Eräät niistä yliopiston opettajista, jotka ovat olleet Frankfurtin koulun vaikutuksen alaisia, sanoutuivat irti Horkheimerin teologisesta filosofias- ta. He taipuvat pitämään sitä vanhuuden-

heikkoutena, joka vääristää kriittisen teorian todellista sisältöä.” (T. I. Oizerman: *Marxismen heijastuminen pikkuporvarillisessa tietoisuudessa*, teoksessa *Frankfurtin koulun sosiaalifilosofia. Kriittisiä esseitä*. Moskova 1981)

Suomessa tällainen osallistuva keskustelija on viime vuosina voimakkaasti uskontoon hassahtanut sosiaalipsykologian emeritusprofessori **Antti Eskola**. Hänen kotonaan uskonnollisuus on ollut kuvioissa mukana. Puolustuskyvyttömään lapseen iskostetut uskonnolliset ennakkoluulot jättävät jälkensä, joista kaikki eivät voi koskaan kokonaan vapautua. Vanhuudessa, kuoleman vääjäämättä lähestyessä, ne otetaan uudestaan esille tuomaan lohtua,

Leena Ahllund-Leivo

Uskon kiros

Evolutioteorian mukaan ihminen on saanut alkunsa Afrikan savanneilta, joten kyseessä ei voi olla jumaluuden tuotos.

Elaine Morgan kirjoittaa kirjassaan *Evoluution arvet* ”Vaikuttaa siltä, että ihmislajin syntyessä joukko hyviä haltijattaria tungeksi kehdon äärellä tuoden kummilahjoja, aivan niin kuin sadussa prinsessa Ruusulle. ”Minä lahjoitan tälle lapselle suurenmoisiet aivot ja kyvyn päätellä ja oivaltaa.” ”Minä annan hänelle kätevyyttä, jonka vertaista ei ole millään muulla elollisella olenolla.” ”Minä annan hänelle puheen lahjan.”

Mutta viimeisenä kehdon ääreen astui paha haltijatarkummi ja lausui karvaat jälkisanat: ”Minulta lapsi saakoon kirouksena taipumuksen seuraaviin vaipeihin: ristiselkäkivut, liikalihavuus, nielun katorisojen liikakasvu, akne, suonikohjut, kätkytkuolema, ihon palaminen auringossa, uniapnea, gynekologiset ja seksuaaliset toimintahäiriöt, kuorsaaminen, hilse, tyrät ja peräpukamat.” Kysyn vain, että onko tällainen ihmisen jumaluuden tuotos. Tuskin, vaan pikemminkin geenivirhe.

Kaikki uskonnon lupaama hyvä on verhottu vaaleanpunaiseen pumpuliin eikä se

ja sitä vapautta ja oikeudenmukaisuutta, jota nykyinen yhteiskunta ei kykene kaikille jäsenilleen tarjoamaan. Henkisen itsepetoksen eräinä muotoina uskonnot on todellisuudessa käsitettävä illusorisiksi kuvitelmiksi ja politiikka ideologiana vääräksi tietoisuudeksi. Koska tilanne tulee muuttumaan, jää nähtäväksi. Kaikenlainen, eikä vähiten yhteiskunnallinen, kehitys on joskus tuskastuttavan hidasta.

JK. Kävelimme vaimoni kanssa kotiimme. Vastaa tuli hymynaamainen mies joka kohdallamme sanoi: ”Jeesus rakastaa teitä”. Ajattelin että jaa jaa - Jeesus-tarulla rahastetaan sinuakin ja miljoonia muita. Jotain tartis tehrl! ●

kestä edes totuuden painolastia.

Kun ihmisen pitää olla realistinen ja hyväksyä asiat sellaisina kuin ne ovat, niin uskonto muuttaa tämän mieleisekseen. Tämä riistää ihmisen vapautta ajatella itsenäisesti ilman ulkopuolista ohjausta, jota kirkko mielellään tekee. Tällainen palvelu pitäisi olla ilmaista mutta eihän kirkkokaan tee mitään ilmaiseksi. Siitäkin jo peritään maksu kirkollisverona, kun pappi avaa suunsa saarnastuolissa joka sunnuntai.

Olen kuullut elämäni aikana kaksi sanaa, ja ne ovat ”kilvoitella uskossa”. En ymmärrä, mitä ne tarkoittavat enkä edes välitä eli EVVK= ei voisi vähempää kiinnostaa. Pitäisi ottaa markkinavoimat avuksi ennen kuin saisin tuosta jotain tolkkua. Vai mentäisiinkö ihan urheilukentälle?

Aitajuoksuna kilvoittelu saataisiin vähän vaikeammaksi. Eniten olen ihmetellyt, kun kuulin joitakin vuosia sitten, että taivasten valtakuntaan on vain 144 000 valittua, ja tämä on todella pieni luku verrattuna maapallon väestöön. Tämä alkaa jo olla melko mahdotonta ymmärrettäväksi. Olisi kiva tietää, ei itseni vuoksi, että minne nämä muut joutuvat, jotka eivät ole valittujen joukossa. Vai myydäänkö sinne paikkalippuja?

Jos Raamattua vertaisi esimerkiksi laikirjaan, tämä jälkimmäinen on helpommin tulkittavissa. Maailmassa on niin paljon uskontoja, että niitä laskiessani pääsisin vasta puoleen väliin, kun jo pää menisi sekaisin. Ateistinen elämäntutsumus on paljon helpompi, ja siinä saa sentään ajatella OMILLA aivoilla. ●

Kuun vaihteen kirkolliset ja teuvonneuvo

Helsingin Sanomat uutisoi 28.5.2005 paljon kirkollisia uutisia. Oli ev.-kansankirkon kirkkopäivät Oulussa. Sanottiin, että valtiokirkonpäiville odotetaan 70 000 ihmistä. Se on niin kuin lottovoitto seuraavalla kierroksella, että kun luvataan niin laumat kokoontuvat ja jaettavaa löytyy se mitä luvataan. Kukaan ei muuten uutisoinut, montako ihmistä todellisuudessa oli paikalla. Kai sen saisi ensi keväänä jostain toimintakertomuksesta tarkistettua, mutta tämä kirjoitus ei sitten taas olisi enää syventävä kommentti, eikä sillä olisi mitään uutisarvoa – ei edes historiallista. Ennustusten jälkiseuranta on antanut yleensä epämiellyttäviä tuloksia ennusteiden paikkansapitävyydestä, joten ei pidä ennustuksia seurattaman.

Ensimmäinen uutinen: itseksä eroaa

Kaksi uutista oli paperille painettu ja kolmas oli TV Nelosen tekstisivuilla. Lehdessä uutisoiin komeasti, että arkkipiispa sanoo kirkostaeroajien olevan itsekäitä. Vai niin? Josko asia olisi kuitenkin niin, että jos joku todella haluaa uskoa, niin siihen hän välikäsiä tarvitsee? Vanhaan aikaan puhuttiin suorasta yhteydestä ja näinä aikoina moni varmaan ajattelee, että miksi maksaa, kun rukoilla voi ilmaiseksikin. Tai voi laittaa halvemmalla jonkun mobiilioppe-

raattorin lähettämään rukouksensa säännöllisin väliajoin "kaverilta kaverille" hintaan. Halvemmaksi se tulee.

Toinen uutinen: paarma demokraattina

Samainen **Paarma** eli arkkipiispa sitten oli samoilla päivillä äitinyt nuorisodemokraatiksi. Hän esitti, että kirkollisvaaleihin saisi osallistua jo 16-vuotiaana eli ennen täysi-ikäisyyttä. Huoli varmaan johtuu siitä, että nuoret ovat murrosikänsä loppuvaiheilla aktiivisimmillaan. Ja järki-ihmiset normaali tunne-elämällä tajuavat, ettei toista elämää tule itselle, mutta teiniraskaus kyllä, jos ei ole ehkäisyä. Paarma varmaan haluaa ennaltaehkäistä eroamisia ja saada rippikoulut nuoremmille, jotta "vaikutaminen" (lue: aivopesu) olisi tehokkaampaa. Koulussahan on uskonnolle elämäntietomustieto vaihtoehtona ja Prometheus-leiri sopivasti seuraava sitä, joten imua kirkostaeroamiseen on. Ei kai Paarma muuten halua demokraatti olla tai mistäs sitä tietää? Voihan hän edustaa jotain näennäisradikaalia välimuotoa herätysliikkeittensä ja normaalien maksavien jäsentensä välissä. Ehkä talkoohenkikin on alkanut painua unholaan kirkollisissa piireissä. Tai sitten voi olla myös sellaisia taka-ajatuksia, että saataisiin nuoret uskovaiset sielut kirkollispoli-

tiikkaan ajoissa, etteivät sitten vain hairahdu väärin puolueisiin oikeissa vaaleissa?

Kolmas: jyty- uutinen

Kolmas uutinen olikin sitten ilkeä. Juuri kun on saatu Suomen kansa uskomaan, että kirkko on hengellinen laitos ja suuri sosiaalityöntekijä, niin jyty vaatii lisää liksaa. Jyty on Julkis- ja yksityisalojen toimihenkilöliitto ja oli kysynyt järjestäytyneiltä jäseniltään työnantajansa palkoista. Tämä työnantaja on siis kirkko. Yli 70% pitää palkkaansa epäoikeudenmukaisena ja saman verran epätasapuolisena. Jopa 373 työntekijää oli uskaltanut vastamaan kysymyksiin. Yleensä kirkon työntekijöitä on pidetty kuuliaisina kutsumusammattin harjoittajina, eikä lakkoja ole nähty liiemmin. Pappeja ei kysely koskenut, sillä heillä on oma liitto, joka lienee hoitanut palkkauksen ihan hyvin. Luontaisedutkin ovat arvatunkin pappien kohdalla kohdallaan, kun on särvinä ja juotavaa joko firmassa tai viranhoidon yhteydessä. Kirkko työnantajana on siis alemmilleen kitsas ja epädemokraattinen palvelijoidensa välillä. Kyllä nyt täytyisi brändiä vähän kohentaa jollain mainoskampanjalla. Tai sitten voisi olla modernia laittaa moisille kitisijöille työsulku, ainakin liiton jäsenmaksuperintä kannattaa lainvastaisesti lopettaa.

Sillä kirkko saisi julkisuutta ilmaiseksi ja pysyisi otsikoissa. Sitä paitsi itsemaksavina jäseninä moni eroaisi liitostaan, sama muuten kävisi, jos kirkollisverot pitäisi maksaa itse käymällä kirkossa joka kuukausi tilittämässä ripin yhteydessä. Toisaalta, jos kirkonvero maksettaisiin jumalanpalveluksen yhteydessä kolehdista erillään, niin kirkot voisivat täytyä ja lyötäisiin monet kärpäset tai hyttysset tai paarmat kansansanonan mukaisesti yhdellä iskulla.

Teuvon neuvo

Kirkko työnantajana -kyselyn kovimmat prosentit veti väite, että kirkko joutuu työvoimapulaan matalan palkkatasonsa takia tulevaisuudessa. Kun kansakin sanoo, että uskovaista höynäytetään, niin annan ilmaiseksi kirkon liiketalous- ja sijoitus- vai mikä kehittämisyksikkö lieneekään, heille siis ilmaisen neuvon. Yksinkertaisuuden vuoksi se on kirkollisille piireille tutumassa lukumuodossa ilman jakeita selityksineen tai viitteitä toisiin kohtiin. Tarkemmat selitykset sitten jo maksavat ja julkipakanan ei ole syytä näin uskonnottomassa lehdessä paljastaa kaikkea. Muutoinhan kirkko romahtaa ja valtio saatetaan erottaa kirkosta, kuten sivistysmaissa Ranskassa ja Amerikan Yhdysvalloissa. Tai sitten kirkko voimistuu niin, että pakanat jälleen poltetaan rovioilla.

Tässä teuvon neuvot sitoumuksetta:

1.luku

Ulkoistakaa ja poistakaa turhat rönsyt.

2.luku

Kiinteä omaisuus myyntiin ja tuottamattomat osat vedetään sisään ja hukutetaan kirjanpitoon muihin kuluihin.

3.luku

Henkilökunta vuokratyövoimayrityksistä ja freelancereista.

Selitykset:

Käytännössä tämä voisi merkitä mm. sitä, että kalliit lähetystyöntekijät päivärahoinen korvataan nuorilla uskossa olevilla työllistämistulla tai kehitysyhteistyörahoin veronmaksajain kukkarosta. Tämä ei edellytä kirkollisveroista, kolehdeista tai keräyksistä luopumista – kyllä mainostoimistot keksivät rahastuskeinoja ja hyviä omaatuntoa kolkuttavia keräyskohteita. Hautausmaat voidaan kunnallistaa. Kauniaisten kuntahan sen jo teki 1920-luvulla. Varakkaat ihmiset ovat siitä hyviä, että he tietävät miten penniä venytetään ja laitetaan köyhemmät maksumiehiksi. Kirkko, jossa käy alle 5 henkilöä jumalanpalveluksessa keskimäärin vuoden aikana poisluken konsertit, koulujen ja päiväkotien pakkokäynnit ja henkilöstön tai turistien vierailut myydään omalle tytäryritykselle tai jollekin partioliikkeelle tai jonkun puolueen piilojärjestölle tai sitten vaikka toimivalle johdolle. Papiit kun ovat kaikkien parhaiten palkattu ryhmä, niin heidän työnsä voisivat teologian opiskelijat hoitaa työharjoitteluna. Myös teologisista tiedekunnista voitaisiin niin sanotusti jalkauttaa professorit, dosentit, väittelijät, assistentit, tutkijat ja erilaiset tiedekunta-aktivistit vuoron perään pitämään saarnoja tyhjiille kirkon seinille sunnuntaisin. Pyhäkorvaus tietenkin pois tai sitten sapatti muutetaan arkipäiväksi, niin ei tarvitse maksaa työaikakorvauksia.

Kirjanpito ja raha-asiat saadaan aisoihin, kun yhtiöitetään koko puulaaki. Kaikki jäljelle jää-

nyt toiminta sitten maksullistetaan ja kirkollisvero tehdään progressiiviseksi. Jos rikkaat tämän takia vielä eroavat, niin vapautetaan heidät veroista kokonaan. Otetaan heiltä vain käypä tai kunnon katteellinen maksu niistä palveluista, joita kirkolta ottavat. Rikkaat ovat itse näin rikastuneet, joten heille se on luonnollista ja hehän sitä auliisti myös muille saarnaavat omista saarnatuoleistaan. Esimerkiksi pysäköintimaksu, oven avausmaksu – molemmat voi hoitaa kännykällä, lapion tai grillihiiltien vuokrausmaksu (sopii myös vapaa-aikaan, niin ei tarvitse jonoa huoltamoiden tai markettien ruuhka-aikoina kesäviikonloppuina) ja vaikka vielä tukkuhintaan viinit suurissa erissä. Suuruuden ekonomialla kirkko on ennenkin pärjännyt.

Katolisesta kirkosta pitäisi reformoitujen evankelis-luterilaisten ottaa mallia, sillä katolisuudessa ei erota kirkosta kuin jalat edellä eikä työvoimapulasta ei ole tietoakaan. Päinvastoin johtopaikoille on kovinkin tunkua, eikä siellä harjoiteta edes ikäsyrrintää saatikka huudeta kaiken maailman demokratioiden perään. Omat koulutkin ja salaseuransa sekä yhtiöt löytyvät katolisten kirkkojen tuotevalikoimasta kunkin paikallisen olosuhteen mukaisesti. Ei pitäisi työläisen kirkossakaan valittaa, vaan nöyrästi tehdä vain työnsä ja odottaa sitä kirkkainta kruunua vähän myöhemmin. Niin ja vielä yksi asia: kirkonjäsenyyttä ei tulisi edellyttää kirkon työntekijöiltä, koska saavathan teologitkin ja kirkon jäsenet opettaa elämänsä katsomustietoa pakanoiden penskoille koulussakin. Tässä teille teuvon neuvo, kirjoittanut teutori. ■

Näkymättömiin kutistunut Jeesus

The Incredible Shrinking Son of Man: How Reliable Is the Gospel Tradition? (...kuinka luotettava evankeliumien perinne on?) kovakantinen, 389 sivua (joulukuun 1. v. 2003), julkaisija: Prometheus Books, ISBN: 1591021219)

Tämän kirjan on kirjoittanut Jeesus-seminaarin jäsen, kaksikertainen Uuden testamentin jumaluusopin tohtori, raamattukritiikin professori **Robert M. Price**. Alla olevaa laajempi kirja-arvostelu löytyy web-osoitteesta <http://pages.ca.inter.net/~oblio/BkrvSonofMan.htm>. Arvostelun on kirjoittanut **Earl Doherty**, ja se on englanninkielisenä noin kolmekymmentä sivua.

Price käyttää samoja menetelmiä kuin esimerkiksi **Gerd Lüdemann**, mutta Price käyttää näitä menetelmiä johdonmukaisesti ja kaikkeen. Seurauksena tästä johdonmukaisuudesta on, että väitetty historiallinen Jeesus kutistuu olemattomaksi.

Price ei suinkaan väheksy Uuden testamentin ns. evankeliumeja kaunokirjallisuutena, mutta hän kiistää sen, että niillä olisi mitään tekemistä joidenkin historiallisten tapahtumien kanssa. Yhteisnimitystä "evankeliumit" (=ilosanommat) käytetään evankelis-luterilaisessa Suomessa neljästä Uuden testamentin kirjasta, **Markuksen, Matteuksen, Johanneksen ja Luukkaan** evankeliumeista.

Evankeliumit on seipitetty jonkin verran luovaa mielikuvi- tusta käyttäen kirjoittajien oman ajan tarinoista. Kristittyjen väliset sisäiset kiistat ovat voimak-

kaasti vaikuttaneet kirjoitusten sisältöön. Price noudattaa mm. seuraavia periaatteita.

Kun evankeliumit kertovat jonkin tarinan eri tavoin, yksinkertaisempi ja järjellisempi versio on uskottavampi. Jos jokin tarina esiintyy vain yhdessä evankeliumissa, on hyvin todennäköistä, että se on evankeliumin kirjoittajan luomus. Antiikin taruja ja Vanhan testamentin kirjoituksia on voitu käyttää lähteinä.

Kun Jeesuksen väitetään puhuneen täsmälleen samalla tavalla kuin juutalaisten vanhat kirjoitukset tai muut hellenistisen ajan kirjoittajat, on todennäköistä, että teksti on lainattua. Jos teksti näyttää liittyvän myöhäisiin oppiriitoihin, se on lisätty oppiriidoissa voittamiseksi.

Mitä tulee ns. ihmeisiin, on otettava huomioon sekä se, mitä nykyinen tiede sanoo ihmeistä että lukuisien Jeesuksen aikalaisten väitetyt ihmeet. Merkillinen on myös Markuksen evankeliumin kohta 8:11–12: "Fariseuksia tuli väittelemään Jeesuksen kanssa, He vaativat häneltä merkkiä taivaasta pannen näin hänet koetukselle. Jeesus huokasi syvään ja sanoi: 'Miksi tämä sukupolvi vaatii merkkiä? Totisesti tälle sukupolvelle ei anneta merkkiä.'"

Myös Paavalin ensimmäinen kirje korinttilaisille viittaa siihen, ettei Jeesus tehnyt ihmeitä (1:22–23): "Juutalaiset vaativat ihmetekojä ja kreikkalaiset etsivät viisautta. Me sen sijaan julistamme ristiinnaulittua Kristusta." Kuitenkin Markuksen evankeliumin loppuosa on täynnä ihmeitä. Price antaa varsin

hyvän selvityksen siitä, mistä mikin ihme on Uuteen testamenttiin tullut.

Mitä tulee Jeesuksen väitettyyn neitseestä syntymiseen, joka on tieteellisestikin mahdoton, Price toteaa, että vanhin eli Markuksen evankeliumi ei tiedä siitä mitään. Mutta kun suurin piirtein kaikki sen ajan va- pahtajajumalat jopa muut vanhan ajan johtajat ovat ainakin tarujen mukaan neitseestä syntyneitä, myöhemmät evankelistat lisäsivät neitseellisen syntymän kirjoituksiinsa, ja myös nykyään kansa toistaa kirkoissaan "...syntyi neitsyt Mariasta...". Neitsyen tähtikuviolla oli myös vaikutusta tämän myöhäisen sekaannuksen syntymiseen.

Markuksen evankeliumin lähteinä on taas puolestaan käytetty mm. Vanhan testamentin kertomuksia ja "ennustuksia". Markuksen tekstejä voidaan verrata niitä vanhempiin **Paavalin** kirjoituksiin (osa Paavalin kirjoituksista on varsin myöhäisiä väärennöksiä). Aidoista Paavalin kirjoituksista Price ja muutkaan tutkijat eivät ole löytäneet luotettavia jälkiä historiallisesta Jeesuksesta.

Mitä tulee muutamien Jeesuksen ajan antiikin tekstien mainintoihin Jeesuksesta, nykyaikainen lähdeanalyysi tietokoneella osoittaa ne vakuuttavasti myöhäisiksi väärennöksiksi.

Kun Jeesus katoaa, myös hänen ns. opetuslapsensa ko- kevat saman kohtalon. Esimerkiksi mitään motiivia seipitetyn Juudaksen seipitetylle petok- selle ei evankeliumeista löydy. Kolmekymmentä hopearahaa lienee peräisin Sakarjan kirjas- ta (11:12). Arvellaan, että myös **Juudaksella** kuten koko kärsi- mystarinalla on lietsottu tarkoi- tuksellisesti juutalaisvihaa. (Palestiinassa asui harhaoppi-

sia kristittyjä.)

Puolueettomat tutkijat ovat lähes yksimielisiä siitä, että väitetty Jeesuksen oikeudenkäynti on historiallisesti mahdoton. Maaherra **Pilatus** lienee ollut olemassa, ja hänen arvellaan olleen varsin armoton mies, joka ei olisi tehnyt väitetyjä väistöliikkeitä. Kirjallinen edeltäjä oikeudenkäyntikuvaukselle kuitenkin löytyy. Juutalainen historioitsija **Josefus** kuvaa (*The Jewish War*, VI, 302) hullun profeetan **Jeesus ben Ananiaksen** oikeudenkäyntiä. Lisää vastaavia Jeesuksia löytyy esimerkiksi lähteestä <http://www.jesusneverexisted.com/surfeit.htm>.

Jälleen kerran Price luettelee yksityiskohtaisesti kärsimystarinan vanhat kirjalliset lähteet mm. Vanhassa testamentissa. Vanhin Uuden testamentin kirjoittajista, Paavali, puhuu ristiinnaulitusta Jeesuksesta, mutta hän ei tiedä mitään yksityiskohtia. Kärsiviä jumalia antiikin kulttuurista löytyi tukuittain (esimeriksi **Adonis**, **Dionysos** ja **Osiris**).

Jos johtavilta ateisteilta joskus vaaditaan edes lähes saman tehoista koulutusta kuin mitä kristityt pappimme saavat, ehdotan Pricen teosta yhtenä pakollisena kirjana oppimäärään approbatur.

Taivasten valtakunta

Kingdom of Heaven – Taivasten valtakunta, elokuva, ohj. Ridley Scott, 2005

Suomessa ristiretkien ajasta on viime vuosina voitu lukea mm. ruotsalaisen ateistikirjailija **Jan Guilloun** romaanisarjan kahdesta ensimmäisestä osasta "Tie Jerusalemiin" ja

"Temppeliherä". Samaa löysästi historiaan liittyvää perinnettä edustaa **Ridley Scottin** elokuva. *Vapaa Ajattelijassa* elokuvasta on syytä kirjoittaa siitä syystä, että se päinvastaisista elokuva-arvosteluista huolimatta antaa kohtuullisen hyvän kuvan uskonsodista ja myös niiden taustoista. On ymmärrettävää, että nykyinen temppeliheräin ritarikunta on hieman tyytymätön elokuvaan, kuten heidän sivustostaan voidaan lukea.

Sen sijaan katolinen kirkko yrittää vetää kotiin päin, olihan edesmennyt paavi **Johannes Paavali II** tiettävästi peräti ensimmäinen paavi, joka meni moskeijaan ja hieroi sovintoa muslimien kanssa.

Ristiretkeläisten hallitsema Jerusalemi ei todellakaan ollut mikään taivasten valtakunta. Päähenkilö sanoo Jerusalemin menetyksen jälkeen: "Jos Jerusalemi on Jumalan valtakunta, atakaamme hänen omistaa se". Keskiäjälle ominainen juonittelu, valtapeli, rikokset ja kristinuskon oman moraalinvastainen elämä rehottivat Taivasten valtakunnassa. Lisäksi kristittyjen johtajat olivat myös historian kirjojen mukaan tyhmempiä ja sivistymättömämpiä kuin Jerusalemin valloittaja **Saladdin**, **Saddam Husseinin** kotikaupungissa Tikritissä syntynyt kurdi.

Hollywoodin tyyliin suurin osa elokuvan päähenkilöistä on ollut oikeasti olemassa, mutta myynnin edistämiseksi elokuvaan on keksitty tapahtumia, joita ei ole sattunut. Päähenkilö **Balian** ei ollut todellisuudessa seppä eikä hänen isänsä ollut **Godfrey Balian** vaan **Barisan of Ibelin**. Tosiasiassa Balianin vaimo ei tehnyt itsemurhaa, ja pariskunnalla oli poika. Tarinan muuntelun vuoksi kristittyjen järjettömästä suhtautumisesta itsemurhiin saatiin hyvä kuva.

Balianilla ja **Sibyllalla** ei tiedetä olleen suhdetta. Sibylla oli erinäisiä kertoja naimisissa **Guy de Lusignanin** kanssa, ja Sibylla kuoli tiettävästi Palestiinassa kuninkaansa Guy de Lusignanin vaimona. Spitaalisen kuningas **Baldwin IV:n** jälkeen hallitsi muutamia kuukausia Sibyllan poika Baldwin V, joka sitten kuoli.

Balian ei neuvonut kuninkaaksi noussutta Guy de Lusignanin vaimon veljeä, vaan neuvon antoi Balianin veli. Balian oli taistelussa mukana ja hänen veljensä Jerusalemissa. Balian onnistui pakenemaan, mutta kuningas Guy de Lusignan jäi vangiksi mutta vapautettiin.

Joidenkin mielestä Balianin veljen neuvon noudattaminen olisi saattanut jättää Jerusalemin kristittyjen omistukseen. Joidenkin mielestä Saladdin, joka oli jo valloittanut Egyptin ja ulottanut valtakuntansa Irakiin asti, olisi joka tapauksessa valloittanut Jerusalemin. Muslimien sotilastaidot olivat siihen aikaan huomattavasti kehittyneemmät kuin kristittyjen.

Historioitsijain mielestä Jerusalemin puolustusta järjesti pääasiassa Sibylla, vaikka Balian neuvotteli Jerusalemin antautumisen Saladdinin kanssa. Tapahtumat olivat hyvin paljon mutkikkaampia kuin ne, jotka esitetään elokuvassa, mutta tämähän on tyypillistä amerikkalaiselle elokuvatuotannolle.

Elokuvassa on paljon väkivaltaa, ja nykyaikaisen elokuvateatterin kaiuttimet olivat muuttaman desibelin verran liian suurella, mutta väkivallasta huolimatta elokuvaa voidaan minun mielestäni pitää sodanvastaisena. Kristillisestä kiihkoilusta ja typeryydestä elokuva antaa oikean kuvan.

Erkki Hartikainen

61. vuosikerta, 30.5.2005

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vastaava toimittaja

Erkki Hartikainen

Käsityöläisentie 17 A 1, 00750 Helsinki

Puhelin 040-565 1271

Sähköposti etkirja@dlc.fi

Päätoimittaja

Janne Vainio (GSM 050-365 6808)

Tilaukset ja osoitteenmuutokset

Vapaa-ajattelijain liitto/Toimisto

Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Puhelin (09) 715 601, fax (09) 715 602

val@vapaa-ajattelijat.fi

Ilmoitushinnat

Koko sivu 235 €

Puoli sivua 135 €

1/4 sivua 90 €, 1/8 sivua 50 €

Lisävärit sopimuksen mukaan

Tilaushinta

22 €/vuosi

Kuusi numeroa vuodessa

Painos 1 800 kpl

Painopaikka Uusimaa Oy

ISSN 0355-8703

Vapaa Ajattelija on **Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehtien liitto Kultti ry:n** jäsen.

Kirjoitukset eivät välttämättä edusta lehden toimituksen ja julkaisijan näkemystä.

keskustelua

Toimintaehdotus liitolle

Helsingin kaupungissa on 100 000 valtion kirkkoihin kuulumatonta asukasta. **Helsingin vapaa-ajattelijat ry** on seitsemisenkymmentä vuotta yrittänyt perustaa uskonnotomien hautausmaan siinä eri syistä johtuen onnistumatta. Nyt kuitenkin kaupungin virkamiesten tekemä suunnitelma uskonnotomien hautausmaa-alueeksi on ollut valmiina jo vuodesta 1995 lähtien Viikin kaupunginosaan.

Suunnitelmassa tunnustukseton Viikin muistolehto ja uurnahautausmaa on kahden hehtaarin suuruinen. Metsäsaarekkeessa on muistolehto ja sen keskellä pieni uurnahautaus-alue sekä huolto- ja porttitakennus. Alue käsittää 550 hautapaikkaa ja 11 000 hautausmaasta muistolehtoon. Peltoalueen sisemmän muurin ympäröimänä on alue, jossa on 2 200 hautapaikkaa. Uurnahautausmaan muurien väliin jäävässä osassa on 2 000 hautapaikkaa.

Yleisten töiden lautakunnan lausunnossa 24.04.1996 todetaan, että Viikin hautausmaan ylläpito soveltuisi rakennusviraston puisto-osaston tehtäväksi. Aivan eri asia on, mitä kaupungin virkamiehet tänä päivänä asiasta ajattelevat. Koko projekti on pysähtynyt rahoituksen puutteeseen. Kaupunki ei aio sitä maksaa. Vuoden 1995 tietojen mukaan rahaa pitäisi löytyä 7 miljoonaa markkaa eli yli miljoona euroa. Helsinkiläisenä tiedän, ettei kaupungin kassasta ikinä sellaista rahaa anneta. Pitäisi olla taho, joka rakennus- ja muut kustannukset maksaisi. Helsingin vapaa-ajattelijajoilla ei ole siihen resursseja eikä muutakaan kumppania ole löytynyt. Siis liiton pitäisi aloittaa rahoitusprojekti. Ei toki pidä myydä liiton omaisuutta Helsingin hyväksi, vaan ottaa tehtäväkseen rahoittajien hankkiminen. Helsingin kaupunki saattaisi tulla jonkin verran vastaan, jos liitto saisi liikeyrityksistä sponsoreita. Nehän maksavat vasten- tahtoisesti kirkollisveroa.

Ajatelkaapa miten **Hjallis Harkimo** nosti

pystyy Finnair Stadiumin? Harkimo hankki yrityksiä sponsoreiksi ja sai jopa lainaa kaupungilta, vaikka hankkeeseen ei monikaan uskonut. Siitähän tuli hienompi halli, kuin Helsingin kaupungin omistama Jäähalli Nordenskiöldinkadulla! Halli on ollut pystyssä jo kuutisen vuotta ja ilmeisesti tuottaa hyvää voittoa. Tähän tyyliin liittomekin voisi saada vihdoin Helsinkiin oman kauniin uskonnottomien hautausmaan.

Mitä Vapaa-ajattelijain liitto siitä sitten hyötyisi? Hautausmaa palvelisi ensinnäkin niitä Helsingin 100 000 kirkkoon kuulumatonta, Vantaata ja Espoota, pääradanradanvartta myöten ehkä myös tamperelaisia. Sillä olisi suuri julkisuusarvo. Sen myötä kirkosta eroaminen saisi lisävauhtia, koska

suurelle joukolle kirkkoon kuulumattomia olisi valmiina ”kirkon siunaamaton” hautausmaa.

Hankkeen pitää olla liiton käsissä. Helsingin vapaa-ajattelijoiden puheenjohtaja ei asiaan pysty. Säätiö, osuuskunta, yhdistys, osakeyhtiö, mikä tahansa toimintamalli tulisi kysymykseen, kunhan siihen ei käytetä liiton varoja eikä se tuota voittoa kenellekään yksityiselle vapaa-ajattelijalle.

Heikki Väisänen

Helsingissä syntynyt ja asuva
vapaa-ajattelija,
merkonomi, 53-vuotias

Korjaus Eino Huotarin Erkki Hartikaista koskevaan tietoon

En muilta osin puutu pääsihteeriehdokas **Eino Huotarin** monilta osin virheellisiin käsityksiin (ss. 8-9), mutta korjaan hänen kohdassa 27 esittämänsä vastausta, joka sisältää virheellistä minua koskevaa tietoa. Virheellistä tietoa on tietysti näin liittokokouksen lähestyessä leviämässä muitakin teitä, mutta sillehän ei mahda mitään.

Einon väite, että Internetissä olevien toimittamieni oppikirjojen tekoon olisi käytetty liiton varoja, on virheellinen. **Nettioppikirjoihin ei ole käytetty senttiäkään liiton varoja.** Siihen aikaan, kun **Kari Saari** oli vielä liiton puheenjohtaja, opetusministeriöltä oli anottu varoja 1980-luvulla toimittamieni uskontojen historian ja siveysopin monisteiden **siirtämiseen** Internetiin. **Juha Kukkonen** mukaan oli ollut tarkoitus, että **Kari Saari** ja **Juha Kukkonen** tekevät tämän ja samalla ajantasaistavat monisteita. Minulta ja muilta tekijöiltä ei ollut vaivauduttu edes pyytämään tekijänoikeuslain mukaista lupaa.

Opetusministeriö myönsi tähän tarkoitukseen 20 000 mk. Kun **Kari Saari** kuoli, liiton silloinen toiminnanjohtaja **Kimmo Sundström** pyysi minua tekemään tämän siirron. Hankin työtä varten siihen aikaan kalliin skannerin ja olen muutoinkin vastannut kaikista si-

vuston kuluista itse. Opetusministeriön avustus maksettiin sellaisenaan minulle, joka tein työn. Varojen käytöstä on laadittu erillinen selvitys opetusministeriölle, eikä opetusministeriöllä ole ollut huomauttamista asiaan.

Samalla kun suoritin siirron, aikaisemman materiaalin tekijät (suurimmaksi osaksi materiaalin oli tehnyt **Erkki Hartikainen**) luopuivat tekijänoikeuskorvauksista, eikä myöhemmillekään avustajille ole mitään maksettu. **Oppikirja on täysin avoin, myös Eino Huotari on tervetullut tekemään sitä.**

Feton sivuilla puhutaan vapaa-ajattelijain oppikirjasta, mikä kyllä pitää paikkansa siinä suhteessa, että oppikirja perustuu edelleen **Kustannus Oy Vapaa Ajattelija Ab:n** aikoinaan julkaisemiin uskontojen historian ja siveysopin monisteisiin sekä **Erkki Hartikaisen** ja **Kari Saaren** tekemään lukion oppikirjan ensimmäiseen osaan, jonka **WSOY** otti julkaisuohjelmaansa ja myönsi tekijöille 6000 markan stipendin. Hanke kaatui siihen, että **Pekka Elo** pyysi kirjasta kielteisen lausunnon **Timo Airaksiselta**, jolle oli luvattu paikka toisessa oppikirjaryhmässä, ja **WSOY** vetäytyi oppikirjahankkeesta. Liiton sivuilla puhutaan jostakin minulle käsittämättömästä syystä **Erkki Hartikaisen** oppikirjoista.

Viime vuosina filosofi **Janne Vainio** on merkittävimmin vaikuttanut lukion oppikirjojen kehittelyyn.

Erkki Hartikainen

.AT03

Vapaa-ajattelijain liitto
Neljäs linja 1, 00530 Helsinki

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien muodostamien vapaa-ajattelijayhdistysten keskusjärjestö. Se on myös näiden ryhmien etu- oikeusturva- ja kulttuurijärjestö.

Vapaa-ajattelijain aatteellisena tavoitteena on tieteellisen maailmankatsomuksen levittäminen ja tutkiminen.

Yhteiskunnallisena tavoitteena on Suomen molempien valtiokirkkojen erottaminen valtiosta ja niiden julkisoikeudellisen aseman lakkauttaminen.

Liitto edesauttaa ja ylläpitää uskonottoman ja ateistisen kulttuurin kasvuedellytyksiä ja kehitystä.

Erityisesti liitto valvoo uskonnonvapauslain soveltamista sekä vapaa-ajattelijain, ateistien ja humanistien ihmis- ja kansalaisoikeuksien loukkaamattomuutta.

Liitto ajaa sellaisia lainsäädännöllisiä muutoksia, jotka turvaavat uskonottomuuden ja ateismin vapauden sekä näiden katsomusten kaikenpuolisen tasa-arvoisen kohtelun muihin kansalaisiin nähden.

Liitto toimii yhteistyössä samoihin päämääriin pyrkivien koti- ja ulkomaisten järjestöjen kanssa.

(Edellä esitetty on muotoiltu liiton sääntöjen 2 §:stä)

Olen kiinnostunut toiminnastanne

Lähetätkää minulle lisätietoja ☐

Haluan liittyä jäseneksi ☐

Tilaan Vapaa Ajattelija -lehden ☐

NIMI _____

OSOITE _____

POSTITOIMIPAikka _____

65 c

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Neljäs linja 1
00530 HELSINKI